

III

(Muut säädökset)

EUROOPAN TALOUSALUE

EFTAn valvontaviranomaisen päätös N:o 161/22/KOL,

annettu 6 päivänä heinäkuuta 2022,

Bergenin katuvaloinfrastruktuuria koskevasta tuesta (Norja) [2023/101]

EFTAn valvontaviranomainen, jäljempänä 'valvontaviranomainen', joka

ottaa huomioon:

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'ETA-sopimus', ja erityisesti sen 61 ja 62 artiklan,

ETA-sopimuksen pöytäkirjan 26,

EFTAn jäsenvaltioiden välisen, valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamista koskevan sopimuksen, jäljempänä 'valvonta- ja tuomioistuin sopimus', ja erityisesti sen 24 artiklan,

valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjan 3, jäljempänä 'pöytäkirja 3', ja erityisesti sen II osan 7 artiklan 5 kohdan ja 14 artiklan ja

on kehottanut asianomaisia osapuolia esittämään huomautuksensa ⁽¹⁾ ja on ottanut huomioon nämä huomautukset,

sekä katsoo seuraavaa:

I. TAUSTATIEDOT

1. MENETTELY

1.1 KANTELU

- (1) Nelfo, jäljempänä 'kantelija', kanteli 11 päivänä toukokuuta 2017 päivätyllä kirjeellä Bergenin kunnan, jäljempänä 'kunta', myöntämästä väitetyistä valtiontuesta, joka koski kunnallisten teiden varsilla olevaa katuvalaistusta. Nelfo on Norjan elinkeinoelämän keskusliittoon (NHO) kuuluva alakohtainen liitto. Se koostuu Norjassa toimivista sähkö- ja tietotekniikka-alan ja sähköisen viestinnän yrityksistä sekä järjestelmäintegraattoreista ja hissiyrityksistä ⁽²⁾.
- (2) Väitetty tuensaaaja on BKK AS, joka toimii eri tytäryhtiöiden kautta ⁽³⁾. BKK AS:stä ja sen tytäryhtiöistä käytetään jäljempänä nimitystä 'BKK-konserni'.

⁽¹⁾ Bergenin katuvalojen yhteydessä myönnettyä mahdollista valtiontukea koskevan muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 16 päivänä huhtikuuta 2019 annettu päätös N:o 27/19/KOL (Decision No 27/19/COL of 16 April 2019 to open a formal investigation into potential state aid granted in relation to the streetlights in Bergen; EUVL C 197, 13.6.2019, s. 25, ja ETA-täydennysosa N:o 46, 13.6.2019, s. 1).

⁽²⁾ Tämän päätöksen antamisajankohtana Nelfosta oli saatavilla tietoa seuraavalla verkkosivustolla: <https://www.nho.no/en/english/nho-sectoral-federations/>

⁽³⁾ Asiakirja nro 855990 ja sen mukana toimitetut asiakirjat, jotka on kirjattu asiakirjanumeroilla 855997, 855996, 855995, 858823, 858813, 858821 ja 855991. Verkkosivustolla www.proff.no julkisesti saatavilla olevien tietojen mukaan BKK AS:n nimi muutettiin hiljattain Eviny AS:ksi. Kun otetaan huomioon asianomainen ajanjakso ja tarve varmistaa yhdenmukaisuus muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevan päätöksen kanssa, tässä päätöksessä käytetään tästä huolimatta nimeä BKK AS. Muut päätöksessä käytetyt yritysten nimet ovat kantelussa sekä Norjan viranomaisten ja asianosaisten huomautuksissa käytettyjä yritysten nimiä.

1.2 LISÄTIETOJA

- (3) Valvontaviranomainen toimitti kantelun Norjan viranomaisille 1 päivänä kesäkuuta 2017 päivätyllä kirjeellä ⁽⁴⁾. Norjan viranomaiset toimittivat huomautuksia 27 päivänä kesäkuuta 2017 ja 5 päivänä heinäkuuta 2017 päivätyillä kirjeillä ⁽⁵⁾.
- (4) Valvontaviranomainen kehotti 7 päivänä syyskuuta 2017 lähetetyllä sähköpostilla ⁽⁶⁾ Norjan viranomaisia toimittamaan lisätietoja. Norjan viranomaiset vastasivat 8 päivänä syyskuuta 2017 ⁽⁷⁾ ja 12 päivänä syyskuuta 2017 ⁽⁸⁾ päivätyillä sähköposteilla.
- (5) Valvontaviranomainen lähetti 11 päivänä heinäkuuta 2018 lisätietoja koskevan pyynnön ⁽⁹⁾. Osapuolet pitivät videoneuvottelun 17 päivänä elokuuta 2018. Norjan viranomaiset toimittivat lisätietoja 28 päivänä helmikuuta 2019 lähetetyllä sähköpostilla ⁽¹⁰⁾.

1.3 MUODOLLINEN TUTKINTAMENETTELY

- (6) Valvontaviranomainen aloitti muodollisen tutkintamenettelyn päätöksellä N:o 27/19/KOL, jäljempänä 'aloittamispäätös' ⁽¹¹⁾. Tässä vaiheessa valvontaviranomainen oli muodostanut alustavan kannan, jonka mukaan kolme toimenpidettä, jotka määritettiin aloittamispäätöksessä toimenpiteiksi a, b ja c, vaikuttivat olevan valtioneuvoston valvontaviranomaisen epäily tämän mahdollisen valtioneuvoston yhteensopivuutta ETA-sopimuksen toiminnan kanssa. Näitä kolmea toimenpidettä kuvaillaan jäljempänä 2 kohdassa.
- (7) Norjan viranomaisia kehoitettiin esittämään huomautuksensa aloittamispäätöksestä 20 päivään toukokuuta 2019 mennessä. Valvontaviranomainen pidensi pyynnöstä määräaikaan 5 päivään kesäkuuta 2019 ⁽¹²⁾.
- (8) BKK AS ja Veilys AS, jäljempänä 'BKK Veilys', toimittivat yhteiset huomautuksensa valvontaviranomaiselle 5 päivänä kesäkuuta 2019 päivätyllä kirjeellä ⁽¹³⁾. Norjan viranomaisia kehoitettiin 6 päivänä elokuuta 2019 päivätyllä kirjeellä ⁽¹⁴⁾ esittämään näitä huomautuksia koskevat huomautuksensa 6 päivään syyskuuta 2019 mennessä.
- (9) Norjan viranomaiset esittivät huomautuksia aloittamispäätökseen 5 päivänä huhtikuuta 2020 ⁽¹⁵⁾. Huomautukset on esitetty kahdessa kunnan lähettämässä kirjeessä, jotka on päivätty 10 päivänä toukokuuta 2019 ⁽¹⁶⁾ ja 3 päivänä huhtikuuta 2020 ⁽¹⁷⁾.
- (10) Valvontaviranomainen lähetti Norjan viranomaisille uuden tietopyynnön 5 päivänä helmikuuta 2021 ⁽¹⁸⁾. Norjan viranomaiset toimittivat vastauksensa tähän pyyntöön 12 päivänä huhtikuuta 2021 ⁽¹⁹⁾.

⁽⁴⁾ Asiakirja nro 858239.

⁽⁵⁾ Asiakirjat nro 863097, 863099, 864432 ja 864434.

⁽⁶⁾ Asiakirja nro 872926.

⁽⁷⁾ Ks. edellinen alaviite.

⁽⁸⁾ Asiakirja nro 873252.

⁽⁹⁾ Asiakirja nro 923689.

⁽¹⁰⁾ Asiakirja nro 1058456.

⁽¹¹⁾ Covid-19-pandemia ja siihen liittyvä ylimääräinen työmäärä ilmoitettujen tapausten suhteen on vaikuttanut tämän kantelun käsittelyyn.

⁽¹²⁾ Asiakirja nro 1070238.

⁽¹³⁾ Asiakirja nro 1073541, mukaan lukien kirjeen mukana toimitetut asiakirjat, jotka on kirjattu asiakirjanumeroilla 1073542 ja 1073543.

⁽¹⁴⁾ Asiakirja nro 1082647.

⁽¹⁵⁾ Asiakirja nro 1126799.

⁽¹⁶⁾ Asiakirja nro 1126803.

⁽¹⁷⁾ Asiakirja nro 1126801.

⁽¹⁸⁾ Asiakirja nro 1178400.

⁽¹⁹⁾ Norjan viranomaiset vastasivat 12 päivänä huhtikuuta 2021 päivätyllä sähköpostilla, joka kirjattiin asiakirjanumerolla 1202143. Saatekirje ja liitteet kirjattiin asiakirjanumeroilla 1194243, 1194249, 1194179, 1194189, 1194181, 1194183, 1194199, 1194185, 1194187, 1194217, 1194191, 1194193, 1194197, 1194195, 1194255, 1194253, 1194205, 1194201, 1194203, 1194209, 1194211, 1194213, 1194223, 1194215, 1194229, 1194219, 1194221, 1194225, 1194233, 1194227, 1194235, 1194231, 1194239, 1194251, 1194237, 1194245, 1194241 ja 1194247.

2. TOIMENPITEIDEN KUVAUS

2.1 ASIAAN LIITTYVÄ INFRASTRUKTUURI JA OIKEUSHENKILÖT

- (11) Kunnallisten teiden varsilla olevan katuvaloinfrastruktuurin omisti alun perin kunnallinen yksikkö Bergen Lysverker. BKK DA osti kuitenkin Bergen Lysverkerin ja sen omaisuuden vuonna 1996. Tuohon aikaan BKK DA:n omistajana oli useita kuntia, ja Bergenin kunta oli enemmistöosakas.
- (12) BKK DA:sta tuli myöhemmin yhtiömuodon muutoksen seurauksena BKK AS ⁽²⁰⁾. Julkisesti saatavilla olevien tietojen mukaan kunta omistaa 37,75 prosenttia sen osakkeista. Muita osakkeenomistajia ovat muun muassa Statkraft Industrial Holding AS ja muut kunnat ⁽²¹⁾.
- (13) Erilaiset BKK AS:n tytäryhtiöt ovat siitä lähtien omistaneet Bergenin kunnallisten teiden varsilla olevan katuvaloinfrastruktuurin ja vastanneet sen ylläpidosta. BKK-konsernin määräysvallassa olevan infrastruktuurin omistaa tällä hetkellä Veilys AS. Lisäksi Veilys AS omistaa katuvaloinfrastruktuuria valtion, läänien ja yksityisten teiden varsilla.
- (14) Norjan viranomaisten mukaan Veilys AS ei ole vastannut katuvaloinfrastruktuurinsa ylläpidosta eikä huollosta itse. Nämä toiminnot on sen sijaan suorittanut tytäryhtiö BKK EnoTek AS ⁽²²⁾.
- (15) Kuten jäljempänä kuvaillaan tarkemmin, Veilys AS ei omista koko Bergenin kunnallisten teiden varsilla olevaa katuvaloinfrastruktuuria. Kunta omistaa osia tästä infrastruktuurista.

2.2 KANTELUSSA YKSILÖIDYT TOIMENPITEET

- (16) Kantelussa yksilöitiin kaksi väitettyä valtiontukitoimenpidettä. Kantelija ilmoitti ensinnäkin, että kunta on maksanut liiallisia korvauksia BKK-konsernin yrityksille kunnallisten teiden varsilla olevien katuvalojen ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a). Toiseksi kantelu koski rahoitusta, jonka kunta myönsi 12 000 uuden LED-valaisimen asentamiseen Veilys AS:n infrastruktuuriin (toimenpide b) ⁽²³⁾.
- (17) Kantelijan mukaan toimenpiteisiin a ja b liittyy valtiontukisääntöjen rikkomista, joka on alkanut 1 päivänä tammikuuta 2016 ja jatkuu edelleen. Kuten aloittamispäätöksen johdanto-osan 18 kappaleessa todetaan, valvontaviranomainen on sen vuoksi rajoittanut toimenpiteiden a ja b arvioinnin tähän ajanjaksoon.
- (18) Kantelija katsoo, että useat palveluntarjoajat olisivat halukkaita vastaamaan katuvalojen ylläpidosta ja huollosta korvausta vastaan. Tämän perusteella se pitää ylläpidosta ja huollosta koostuvia toimintoja luonteeltaan taloudellisena ⁽²⁴⁾.

⁽²⁰⁾ Asiakirja nro 863099, s. 1. Lisätietoja on jäljempänä 3 ja 4 kohdassa, jotka koskevat Norjan viranomaisten ja asianomaisten huomautuksia.

⁽²¹⁾ Luvut ovat peräisin verkkosivustolta www.proff.no

⁽²²⁾ Asiakirja nro 1126803, s. 1, ja asiakirja nro 1126801, s. 1.

⁽²³⁾ Ks. aloittamispäätöksen johdanto-osan 19 ja 34 kappale.

⁽²⁴⁾ Asiakirja nro 855990, s. 6.

- (19) Siltä osin kuin korvaus koskee yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua, kantelija esittää seuraavat huomautukset ⁽²⁵⁾: Ensinnäkään valtiontuen olemassaoloa ei voida sulkea pois Altmark-kriteerien ⁽²⁶⁾ perusteella. Toiseksi asiaan liittyvä korvaus ylittää yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviin palveluihin sovellettavan vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän, joka on 500 000 euroa ⁽²⁷⁾. Kolmanneksi toimenpiteet eivät täytä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevan päätöksen ⁽²⁸⁾ vaatimuksia.
- (20) Kantelijan arvion mukaan ylläpidosta ja huollosta on maksettu liiallisia korvauksia 1,12 miljoonaa euroa vuodessa. Vertailukelpoisissa palveluhankintasopimuksissa hinnat ovat väitetyksi noin [...] Norjan kruunua valaisinpistettä kohden vuodessa ⁽²⁹⁾.

2.3 ALOITTAMISPÄÄTÖKSESSÄ YKSILÖITY LISÄTOIMENPIDE

- (21) Kunnan suorittamiin maksuihin sisältyy korvaus Veilys AS:n omistaman katuvaloinfrastruktuurin pääomakustannuksista. Tämä korvausmekanismin osa sisällytettiin muodolliseen tutkintaan toimenpiteenä c. Kuten aloittamis- päätöksen johdanto-osan 18 kappaleessa todetaan, toimenpiteen c arviointi ei rajoitu 1 päivästä tammikuuta 2016 alkavaan ajanjaksoon.

3. NORJAN VIRANOMAISTEN HUOMAUTUKSET

3.1 TAUSTATIEDOJA

3.1.1 *Katuvaloinfrastruktuurin ja sähköverkon välinen suhde*

- (22) Norjan viranomaiset korostavat sähköverkkojen ja katuvalaistukseen käytettävien infrastruktuurien tiivistä toiminnallista yhteyttä. Katuvalaisimet ja liitäntäkaapelit kiinnitetään usein ilmajohdon pylväisiin, joissa kulkevat myös voimakaapelit. Näin ollen Bergenin infrastruktuuri palvelee kahta tarkoitusta ⁽³⁰⁾.
- (23) Sähkö- ja katuvaloinfrastruktuurien ylläpito ja huolto erotettiin toisistaan vasta vuonna 1991. Kunnallisten teiden varrella näiden infrastruktuurien ylläpidosta ja huollosta huolehtivat joko kunnat tai kuntien omistamat paikallisyhteisöt ⁽³¹⁾.
- (24) Norjan energiamarkkinat vapautettiin kuitenkin osittain vuodesta 1991 alkaen. Siinä yhteydessä sähköverkkojen toimintaan alettiin soveltaa monopolijärjestelmää ⁽³²⁾.

⁽²⁵⁾ Asiakirja nro 855990, s. 7–10.

⁽²⁶⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 24.7.2003, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, ECLI:EU:C:2003:415, 87–93 kohta.

⁽²⁷⁾ Komission asetus (EU) N:o 360/2012, annettu 25 päivänä huhtikuuta 2012, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävään vähämerkityksiseen tukeen (EUVL L 114, 26.4.2012, s. 8), johon viitataan ETA-sopimuksen liitteessä XV olevassa 1 ha kohdassa, ks. sekakomitean päätös N:o 225/2012 (EUVL L 81, 21.3.2013, s. 27, ja ETA-täydennysosa N:o 18, 21.3.2013, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna, asetuksen (EU) N:o 360/2012 muuttamisesta sen soveltamisajan osalta 7 päivänä joulukuuta 2018 annetulla komission asetuksella (EU) 2018/1923 (EUVL L 313, 10.12.2018, s. 2), ks. sekakomitean päätös N:o 266/2019 (ei vielä julkaistu) ja komission asetus (EU) 2020/1474, annettu 13 päivänä lokakuuta 2020, asetuksen (EU) N:o 360/2012 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse sen soveltamisajan jatkamisesta ja vaikeuksissa oleville yrityksille myönnettävästä aikasidonnaisesta poikkeuksesta covid-19-pandemian vaikutusten huomioon ottamiseksi (EUVL L 337, 14.10.2020, s. 1), ks. sekakomitean päätös N:o 68/2021 (ei vielä julkaistu).

⁽²⁸⁾ Komission päätös 2012/21/EU, annettu 20 päivänä joulukuuta 2011, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen (EUVL L 7, 11.1.2012, s. 3), johon viitataan ETA-sopimuksen liitteessä XV olevassa 1 h kohdassa, ks. sekakomitean päätös N:o 66/2012 (EUVL L 207, 2.8.2012, s. 46, ja ETA-täydennysosa N:o 43, 2.8.2012, s. 56).

⁽²⁹⁾ Asiakirja nro 855990, s. 8.

⁽³⁰⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 3.

⁽³¹⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 3.

⁽³²⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 3.

- (25) Tässä alakohtaisessa järjestelmässä infrastruktuurien omistajat veloitetaan huolehtimaan infrastruktuuriensa ylläpidosta. Pääallekkäisyydet muiden yhteisöjen kanssa eivät ole sallittuja. Ylläpito- ja huoltokustannukset katetaan tariffeilla (nettleie), joissa on noudatettava Norjan energia-alan sääntelyviranomaisen (NVE) määrittämää säänneltyä tuottoa ⁽³³⁾.
- (26) Sitä vastoin katuvaloinfrastruktuurille ei ole määritetty monopolijärjestelmää kansallisella tasolla. Tällaisen infrastruktuurin osalta omistusrakenne ja toimintojen edellytykset riippuvat näin ollen paikallisista olosuhteista. Useat yhteisöt tarjoavat ylläpitoon ja huoltoon liittyviä palveluja kaupalliselta pohjalta ⁽³⁴⁾.

3.1.2 Bergen Lysverkerin myynti ja tulevien toimitusten sääntely

- (27) Kunnan tavoitteena vuoden 1996 prosessissa oli myydä Bergen Lysverker, mukaan lukien koko sen omaisuus ja toiminta ⁽³⁵⁾. Omaisuus ja toiminta kattoivat erityisesti sähkön tuotannon ja jakelun. Katuvaloinfrastruktuuria pidettiin vähäisenä osana, jota ei voitu käytännön syistä erottaa ⁽³⁶⁾.
- (28) Valtuuston jäsenen (Rådmannen) Bergenin kaupunginvaltuustolle myyntipäätöksen valmistelua varten toimittamassa kirjallisessa yhteenvedossa todettiin, että eräitä julkisomisteisia yhtiöitä oli pyydetty antamaan tarjous. Kunta oli myös hankkinut arvonmäärityksen Enskilda Securitiesilta ⁽³⁷⁾.
- (29) Tämä arvonmääritys otettiin huomioon Bergenin kaupunginvaltuuston edustajan tekemässä ehdotuksessa. Siinä arvoksi ilmoitettiin 2,8–3,0 miljardia Norjan kruunua nettovelat huomioon ottaen ⁽³⁸⁾.
- (30) Bergenin kaupunginvaltuustossa käsitelty tapaus sisälsi myös muistion synergiavaikutuksista. Muistiossa todettiin, että myynnillä oli kaksi tavoitetta. Ensinnäkin kunnan olisi edistettävä toimivaa sähkönjakelun rakennetta Bergenin alueella. Toiseksi myynnin pitäisi vapauttaa kunnan käyttöön pääomaa markkinahinnan perusteella ⁽³⁹⁾. Muistiossa tuotiin esiin myös joitakin muita näkökohtia ⁽⁴⁰⁾.
- (31) Kunnan ja BKK DA:n välisen myyntisopimuksen 6 kohdassa Berger Lysverkerin hinnaksi määritettiin 2,619 miljardia Norjan kruunua. Tämä hinta perustui 3,124 miljardin Norjan kruunun bruttohintaan ennen velkojen ja eläkevastuiden vähentämistä ⁽⁴¹⁾.
- (32) Vuoden 1996 myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohtaan sisällytettiin mekanismi, jolla säännellään korvausta katuvalaistuksen ja siihen liittyvien palvelujen tulevasta tarjoamisesta ⁽⁴²⁾. Mekanismin mukaan BKK DA voisi vapaasti ylläpitää katuvaloja markkinaehdoin. Tämän olisi sisällettävä kustannusten korvaaminen ja sidottua pääomaa koskevat pääomakustannukset, jotka vastaavat NVE:n säännellylle sähköverkkoinfrastruktuurille määrittämää tuottoastetta ⁽⁴³⁾.
- (33) Myyntisopimuksessa ei määritetty erikseen katuvaloverkon arvoa. BKK DA käynnisti kuitenkin sopimuksen 6 kohdan mukaisesti asianmukaisen huolellisuuden prosessin. Prosessissa käytetyn tilintarkastusyhtiön raportissa katuvalojen kirjanpitoarvoksi määritettiin 55 miljoonaa Norjan kruunua ⁽⁴⁴⁾.

⁽³³⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 3.

⁽³⁴⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 3.

⁽³⁵⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 2.

⁽³⁶⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 4.

⁽³⁷⁾ Asiakirja nro 1194189, s. 2 (sivunumero 1372).

⁽³⁸⁾ Asiakirja nro 1194189, s. 2–3 (sivunumerot 1372 ja 1373).

⁽³⁹⁾ Asiakirja nro 1194189, s. 5 (sivunumero 1375).

⁽⁴⁰⁾ Asiakirja nro 1194189, s. 5 ja 7 (sivunumerot 1375 ja 1376).

⁽⁴¹⁾ Asiakirja nro 1194179.

⁽⁴²⁾ Asiakirja nro 1194249.

⁽⁴³⁾ Asiakirja nro 1194179. Alkuperäinen norjankielinen teksti kuuluu seuraavasti: "[...] kjøperen står fritt til å avtale på markedsmessige betingelser drift av veilys som skal innebære kostnadsdekning + NVE rente for den kapital som er bundet".

⁽⁴⁴⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 3–4, ja asiakirja nro 1194183.

3.1.3 Kunnan ja BKK-konsernin yritysten väliset myöhemmät sopimukset

- (34) Norjan viranomaiset ovat vuodesta 2012 lähtien tehneet sopimuksia, joilla säännellään katuvalaistuksen ja siihen liittyvien palvelujen tarjoamista Bergenin kunnallisten teiden varsilla. Sopimusten kesto on yleensä ollut kaksi vuotta, ja niitä on ollut mahdollista pidentää vuodella ⁽⁴⁵⁾.
- (35) Vuosien 2012–2014 sopimus tehtiin BKK Nett AS -yhtiön kanssa. Sopimus kattoi alun perin 18 228 valaisinpistettä. Niistä 16 082 oli BKK-konsernin määräysvallassa ja 2 146 kunnan omistuksessa. Valaisinpisteiden määrän odotettiin kuitenkin muuttuvan sopimuksen aikana ⁽⁴⁶⁾.
- (36) Korvauksen määräytyminen vahvistetaan sopimuksen 7 kohdassa ja lisäyksessä A. Ylläpidon ja huollon hinnaksi määritettiin [...] Norjan kruunua ilman arvonlisäveroa valaisinpistettä kohden vuodessa. Vuotuinen kokonaiskorvaus 18 228 senhetkisen valaisinpisteen ylläpidosta ja huollosta olisi näin ollen [...] Norjan kruunua ⁽⁴⁷⁾.
- (37) Pääomakustannuksia koskeväksi korvaukseksi määritettiin [...] Norjan kruunua ilman arvonlisäveroa valaisinpistettä kohden vuodessa. Koska tämä osa kattoi vain BKK-konsernin määräysvallassa olevat valaisinpisteet, sen seurauksena vuotuinen korvaus kyseisistä 16 082 senhetkisestä valaisinpisteestä oli [...] Norjan kruunua ⁽⁴⁸⁾.
- (38) Vuosien 2015–2017 sopimus tehtiin myös BKK Nett AS:n kanssa. Sopimusta laadittaessa se kattoi 18 407 valaisinpistettä. Niistä 16 058 oli BKK-konsernin määräysvallassa ja 2 349 kunnan omistuksessa ⁽⁴⁹⁾.
- (39) Edellisen sopimuksen rakennetta noudattaen korvaus määritettiin sopimuksen 7 kohdassa ja lisäyksessä A. Ylläpidon ja huollon hinnaksi määritettiin [...] Norjan kruunua ilman arvonlisäveroa valaisinpistettä kohden vuodessa. Senhetkisten valaisinpisteiden määrän (18 407) perusteella vuotuinen korvaus ylläpidosta ja huollosta oli näin ollen [...] Norjan kruunua ⁽⁵⁰⁾.
- (40) Pääomakustannuksia koskeva korvaus määritettiin samalle yksikkötasolle, [...] Norjan kruunua ilman arvonlisäveroa, kuin edellisessä sopimuksessa (ks. johdanto-osan 37 kappale). Sen perusteella, että BKK-konserni omisti 16 058 senhetkistä valaisinpistettä, pääomakustannuksia koskeväksi vuotuiseksi korvaukseksi laskettiin [...] Norjan kruunua ⁽⁵¹⁾.
- (41) Voimassa olevaa sopimusta jatkettiin vuodesta 2018 alkaen. Kunnan 19 päivänä kesäkuuta 2017 päivätyn kirjeen mukaisesti sopimusta jatkettiin aluksi 1 päivään heinäkuuta 2018. Kunta huomautti tässä yhteydessä, että yhtiörakenteen muutoksen vuoksi jatkosopimus olisi tehtävä BKK EnoTek AS:n kanssa ⁽⁵²⁾.
- (42) Sen jälkeen sopimusta jatkettiin 1 päivään tammikuuta 2019 saakka. Tässä yhteydessä kunta viittasi keskeneräiseen prosessiin, jossa sen tavoitteena oli hankkia BKK-konsernin omistamat katuvalot ⁽⁵³⁾.
- (43) BKK-konserni selitti sopimuksen jatkamista koskevassa kirjeessä, että katuvaloinfrastruktuuri oli siirretty sen tytäryhtiölle Veilys AS:lle. Siksi kunta saisi kaksi vahvistusta sopimuksen jatkamisesta. Ensimmäinen vahvistus tulisi Veilys AS:lta ja liittyisi kyseisen yhtiön omistamiin katuvaloihin. Toisen vahvistuksen lähettäisi BKK EnoTek AS palveluista, joita se suorittaa kunnan omistamien katuvalojen osalta ⁽⁵⁴⁾.

⁽⁴⁵⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 6.

⁽⁴⁶⁾ Asiakirja nro 1194253, s. 1–5.

⁽⁴⁷⁾ Asiakirja nro 1194253.

⁽⁴⁸⁾ Asiakirja nro 1194253.

⁽⁴⁹⁾ Asiakirja nro 1194205, s. 1–5.

⁽⁵⁰⁾ Jäljennös sopimuksesta toimitettiin valvontaviranomaiselle 28 päivänä helmikuuta 2019. Se kirjattiin asiakirjanumerolla 1058456.

⁽⁵¹⁾ Asiakirja nro 1058456.

⁽⁵²⁾ Asiakirja nro 1194203.

⁽⁵³⁾ Asiakirja nro 1194209.

⁽⁵⁴⁾ Asiakirja nro 1194211.

- (44) Sopimusta jatkettiin 20 päivänä joulukuuta 2018 samoin ehdoin 1 päivään tammikuuta 2020 saakka. Samassa yhteydessä jatkettiin aiesopimusta, joka liittyi siihen, että kunta aikoi mahdollisesti hankkia Veilys AS:n omistaman katuvaloinfrastruktuurin ⁽⁵⁵⁾.
- (45) Lisäksi Norjan viranomaiset ovat toimittaneet aiesopimuksen toisesta jatkamisesta asiakirjan, jota ei ole allekirjoitettu. Kyseisen asiakirjan mukaan sopimusta jatkettiin uudelleen samoin ehdoin. Toimitettujen tietojen perusteella valvontaviranomainen katsoo, että tämä sopimus on edelleen voimassa ⁽⁵⁶⁾.
- (46) Kunnallisten teiden varsilla olevaa katuvalaistusta koskevien sopimusten lisäksi voimassa on sopimuksia, jotka koskevat i) yksityisteiden varrella olevaa katuvalaistusta ⁽⁵⁷⁾ ja ii) puistoissa ja jalkakäytävien varrella olevaa valaistusta ⁽⁵⁸⁾. Aloituspäätöksen johdanto-osan 19 ja 34 kappaleen mukaan nämä sopimukset eivät kuulu tämän päätöksen soveltamisalaan.

3.1.4 Tiettyjen ylläpito- ja huoltotoimintojen kilpailuttaminen

- (47) Kunnan omistamien katuvalojen ja LED-valaisinten ylläpito ja huolto on kilpailutettu. Kyseisen sopimuksen mukainen palvelujen toimittaminen alkoi 1 päivänä huhtikuuta 2020 ⁽⁵⁹⁾.
- (48) Tarjouspyynnön mukaan sopimus kattaa noin 3 100 kunnan omistamaa katuvaloa. Lisäksi se kattaa 12 000 LED-valaisinta, jotka on asennettu Veilys AS:n omistamaan infrastruktuuriin. Infrastruktuuri kattoi 3 133 valaisinta, 2 254 teräspylvästä tai kaapeliratkaisua, 841 puupylvästä, 12 000 LED-valaisinta ja tuntemattoman määrän kaapeleita ⁽⁶⁰⁾.
- (49) Tarjouspyynnön mukaan sopimuksen kesto on neljä vuotta, ja sen arvioitu arvo on 4–6 miljoonaa Norjan kruunua vuodessa (ilman arvonlisäveroä). Sopimus oli tarkoitus myöntää avoimen menettelyn perusteella halvimman tarjouksen tehneelle tarjoajalle ⁽⁶¹⁾.
- (50) Kilpailuun jätettiin kuusi tarjousta ⁽⁶²⁾. Sopimus tehtiin BKK EnoTek AS:n kanssa, ja sen hinnaksi tuli 10 554 689 Norjan kruunua. Viiden muun tarjouksen hinnat olivat 11 930 826–26 596 947,50 Norjan kruunua ⁽⁶³⁾.
- (51) Kilpailutetun sopimuksen mukainen palvelutaso on yleisesti ottaen samankaltainen kuin edellä 3.1.3 kohdassa kuvatuissa sopimuksissa. Jälkimmäisten sopimusten nojalla viallisten laitteiden korvaaminen kuuluu kuitenkin palveluntarjoajan vastuulle. Kilpailutetussa sopimuksessa tämä velvoite kuuluu kunnalle ⁽⁶⁴⁾.

3.1.5 Katuvalojen määrän kehitys

- (52) Edellä 3.1.3 kohdassa kuvatuissa kunnan ja BKK-konsernin yritysten välisissä sopimuksissa ennakoidaan, että katuvalojen määrä muuttuu ajan myötä. Uusimman saatavilla olevan dokumentaation perusteella Norjan viranomaiset selittivät 12 päivänä huhtikuuta 2021 päivätyssä kirjeessä, että kunnan omistamien katuvalojen määrä oli kasvanut 4 219:ään. Veilys AS omisti tuohon aikaan yhteensä 27 748 katuvaloa ⁽⁶⁵⁾. Kunta on myös hankkinut 12 000 LED-valaisinta, jotka on asennettu Veilys AS:n omistamaan infrastruktuuriin ⁽⁶⁶⁾.

⁽⁵⁵⁾ Asiakirja nro 1194213.

⁽⁵⁶⁾ Asiakirja nro 1194223.

⁽⁵⁷⁾ Asiakirja nro 1194201.

⁽⁵⁸⁾ Tämä sopimus mainitaan kirjeessä, joka on kirjattu asiakirjanumerolla 1194203.

⁽⁵⁹⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 4, ja asiakirja nro 1194249, s. 13.

⁽⁶⁰⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 13.

⁽⁶¹⁾ Asiakirja nro 1194251, kohdat 1.6, 2.2 ja 8.

⁽⁶²⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 13.

⁽⁶³⁾ Asiakirja nro 1194231.

⁽⁶⁴⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 14.

⁽⁶⁵⁾ Tämän päätöksen antamisajankohtana kootut tiedot BKK-konsernin tarjoamista palveluista olivat saatavilla seuraavalla verkkosivustolla: <https://www.eviny.no/vare-tjenester>

⁽⁶⁶⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 1.

3.1.6 BKK-konsernin sisäinen toiminta

- (53) Norjan viranomaiset ovat toimittaneet yleiskatsauksen maksuista, joita kunta on suorittanut BKK-konsernin yrityksille. Asianomaisten toimenpiteiden mukaisen maksujen lisäksi kunta on maksanut myös muista toiminnoista, jotka eivät kuulu näiden toimenpiteiden piiriin. Jälkimmäiset maksut liittyvät energiahuoltoon ja siihen liittyviin palveluihin. Useissa asianomaisten toimenpiteiden ulkopuolisissa korvattavissa palveluissa toiminta kilpailee muiden palveluntarjoajien kanssa ⁽⁶⁷⁾.
- (54) BKK-konsernin verkkosivustolta käy ilmi, että kyseisten kunnan korvaamien toimintojen lisäksi konsernin yritykset toimivat aktiivisesti eräillä muilla markkinoilla. Esittelyn mukaan BKK-konserni on Länsi-Norjan suurin uusiutuvan energian konserni. Se tarjoaa muun muassa autojen, veneiden ja laivojen latausasemia, infrastruktuurin rakentamiseen ja päivittämiseen liittyviä palveluja muun muassa datakeskusten, televiestinnän ja meriviljelyn alalla sekä internetiin liittyviä palveluja, jotka koskevat kuituyhteysinternetiä, tietojen säilyttämistä ja esineiden internetiä ⁽⁶⁸⁾.
- (55) Norjan viranomaisilla ei ole suoraa näyttöä siitä, että kunnan maksamaa korvausta katuvalaistuksesta kunnallisten teiden varsilla käytetään muun taloudellisen toiminnan ristiintukemiseen. Katuvaloinfrastruktuurin siirto Veilys AS:lle toteutettiin osittain siksi, että voitiin estää ristiintukeminen. Dokumentaation puuttumisen vuoksi ristiintukemista ei voida kuitenkaan sulkea pois ⁽⁶⁹⁾.
- (56) Norjan viranomaiset ovat myös huomauttaneet, että BKK-konsernin katuvaloihin liittyvät toiminnot eivät rajoitu Bergenin kuntaan. Veilys AS saa korvausta muilta julkisyhteisöiltä katuvaloista, jotka se omistaa niiden julkisten teiden varsilla ⁽⁷⁰⁾.

3.2 YLEISET HUOMAUTUKSET ALOITTAMISPÄÄTÖKSEEN

- (57) Norjan viranomaiset katsovat, että valvontaviranomainen ei ole toimittanut riittäviä perusteluja muodollisen tutkintamenettelyn käynnistämisestä. Tämän seurauksena kunta on joutunut oikeudellisen epävarmuuden tilanteeseen ⁽⁷¹⁾.
- (58) Sen perusteella, että kunta on ostamassa katuvalaistuksen, Norjan viranomaiset kiistävät toimenpiteiden a ja c erottamisen toisistaan. Pitää kuitenkin paikkansa, että korvaukset liittyvät eri osatekijöihin ⁽⁷²⁾.
- (59) Norjan viranomaiset katsovat, että oikeudellisessa luokittelussa on otettava huomioon toimintaympäristö, jossa toiminta suoritetaan. Katuvalaistuksen tarjoamisen ainoa tarkoitus on palvella suurta yleisöä ⁽⁷³⁾, ja se toteutetaan Norjan tielain ⁽⁷⁴⁾ mukaisesti.
- (60) Kyseisen lain 20 §:n nojalla kunnat ovat vastuussa kunnallisten teiden toiminnasta ja kunnossapidosta. Vaikka laissa ei edellytetä, että kunnat tarjoavat katuvalaistuksen tai tietyn tasoisen katuvalaistuksen, tämä toiminto on yhdenmukainen lain tieturvallisuutta koskevan tavoitteen kanssa ⁽⁷⁵⁾. Lisäksi kunta noudattaa Norjan tielaitoksen (Statens vegvesen) standardia (veinormalen) suunnitellessaan, rakentaessaan ja korjatessaan teitä. Kyseinen standardi sisältää eritelmiä katuvalojen olemassaolosta ⁽⁷⁶⁾.

⁽⁶⁷⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 15.

⁽⁶⁸⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 15.

⁽⁶⁹⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 16.

⁽⁷⁰⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 4.

⁽⁷¹⁾ Asiakirja nro 1126803, s. 2.

⁽⁷²⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 4, 6 ja 7.

⁽⁷³⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 4.

⁽⁷⁴⁾ Lov om vegar (tielaki), LOV-1963-06-21-23.

⁽⁷⁵⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 4.

⁽⁷⁶⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 4, ja asiakirja nro 1194249, s. 5.

- (61) Näiden tekijöiden perusteella Norjan viranomaiset katsovat, että korvaus myönnetään muusta kuin taloudellisesta toiminnasta. Norjan viranomaiset katsovat, että asiassa Selex ⁽⁷⁷⁾ annettu tuomio tukee niiden kantaa ⁽⁷⁸⁾.
- (62) Norjan viranomaiset viittaavat myös valtiontuen käsitettä koskeviin suuntaviivoihin ⁽⁷⁹⁾. Viranomaiset katsovat, että julkista valtaa ja viranomaisia koskeva 17 kohta tukee sitä, että katuvalaistuksen tarjoaminen ei ole luonteeltaan taloudellista ⁽⁸⁰⁾. Yleistä turvallisuutta koskevia tavoitteita edistävät toimet olisi joka tapauksessa luokiteltava vastaavasti kuin sosiaalisissa, kulttuurisissa, kasvatuksellisissa ja pedagogisissa tarkoituksissa harjoitettava muu kuin taloudellinen toiminta ⁽⁸¹⁾.
- (63) Jos valvontaviranomainen katsoo, että katuvalaistukselle on olemassa markkinat, näihin markkinoihin liittyy kaksi puutetta. Ensinnäkin katuvaloinfrastruktuuri on luonnollinen monopoli, jonka on sijaittava kyseisten teiden varsilla. Toiseksi katuvalaistus on julkishyödyke, johon liittyy vapaamatkustajaongelmia ⁽⁸²⁾.
- (64) Infrastruktuurin omistajuus antaa BKK-konsernille markkinavoiman suhteessa kuntaan. Kunnan ei ole käytännössä mahdollista olla tarjoamatta teilläään katuvalaistusta. Kunta ei myöskään voi antaa infrastruktuurin omistajalle määräyksiä siitä, miten ja millä ehdoin infrastruktuuriin liittyvät palvelut hankitaan ⁽⁸³⁾.
- (65) Vaikka markkinahintojen määrittämiseen on yleensä saatavilla vaihtoehtoisia menetelmiä tarjouskilpailujen sijaan, valvontaviranomainen ei ole Norjan viranomaisten mukaan ottanut huomioon tapauksen erityisolosuhteita. Monopoli asemassa olevalta taholta ostavalla yhteisöllä ei ole laillista oikeutta hankkia palveluja kohtuullisina pitämillään ehdoilla. Tämä monopolivoiman haitallinen vaikutus voidaan korjata vain valvomalla kilpailulainsäädännön noudattamista tai sääntelemällä hintoja ⁽⁸⁴⁾.

3.3 ERITYISET HUOMAUTUKSET TOIMENPITEESTÄ A – YLLÄPITO JA HUOLTO

- (66) Indeksejä koskevaa sääntelyä on saatettu ottaa käyttöön korvaustasojen määrittämiseksi asianomaisena ajankohtana. Norjan viranomaiset eivät kuitenkaan kykene antamaan asiaan lopullista vastausta ⁽⁸⁵⁾.
- (67) Mitä tulee mahdollisuuksiin verrata korvaustasoa muiden alueiden korvaustasojen kanssa, Norjan viranomaiset korostavat, että ylläpito- ja huoltopalvelujen ulkopuolinen tarjoaja ei vastaa sellaiseen infrastruktuuriin liittyvistä pääomakustannuksista, jota se ei omista. Näin ollen pääomakustannusten korvaaminen (toimenpide c) on jätettävä pois, kun korvaustasoa verrataan korvaustasoon, jonka julkisyhteisöt maksavat itse omistamastaan infrastruktuurista. Kunta maksoi vuonna 2020 ylläpidosta ja huollosta [...] Norjan kruunua katuvaloa kohden ⁽⁸⁶⁾.
- (68) Norjan viranomaisten mukaan kantelijan väitettä siitä, että ylläpito- ja huoltopalvelut on toimitettu [...] Norjan kruunun hintaan valopistettä kohden vuodessa, ei ole dokumentoitu. Kantelija on myös käyttänyt vertailukohtana eri maantieteellistä aluetta ⁽⁸⁷⁾.

⁽⁷⁷⁾ Norjan viranomaiset viittaavat yleisesti asiassa Selex annettuun tuomioon. Aiemman kirjeenvaihdon ja aloittamispäätöksen perusteella valvontaviranomainen katsoo, että Norjan viranomaiset viittaavat yhteisöjen tuomioistuimen 26 päivänä maaliskuuta 2009 antamaan tuomioon asiassa Selex Sistemi Integrati v. komissio, C-113/07 P, ECLI:EU:C:2009:191, ja yhteisöjen tuomioistuimen 12 päivänä joulukuuta 2006 antamaan tuomioon asiassa Selex Sistemi Integrati v. komissio, T-155/04, ECLI:EU:T:2006:387.

⁽⁷⁸⁾ Asiakirja nro 1126803, s. 1, ja asiakirja nro 1126801, s. 4–9.

⁽⁷⁹⁾ EFTAn valvontaviranomaisen päätös N:o 3/17/KOL, annettu 18 päivänä tammikuuta 2017, valtiontukea koskevien menettelysääntöjen ja aineellisten sääntöjen muuttamisesta 102. kerran ottamalla käyttöön uudet suuntaviivat Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuen käsitteestä [2017/2413] (EUVL L 342, 21.12.2017, s. 35–84, ja ETA-täydennysosa N:o 82, 21.12.2017, s. 1).

⁽⁸⁰⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 5–6.

⁽⁸¹⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 6.

⁽⁸²⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 6.

⁽⁸³⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 6.

⁽⁸⁴⁾ Asiakirja nro 1126803, s. 2.

⁽⁸⁵⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 7.

⁽⁸⁶⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 7.

⁽⁸⁷⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 7.

- (69) Norjan viranomaiset ovat kuitenkin esittäneet KOSTRA-tietokannasta peräisin olevia lukuja Norjan suurten kuntien katuväläistukseen liittyvistä kustannuksista⁽⁸⁸⁾. Näistä luvuista käyvät ilmi vuotuiset kokonaiskustannukset valaisinpiistettä kohden (sähkökustannukset mukaan luettuina) vuosina 2016–2019. Kuten jäljempänä olevasta taulukosta käy ilmi, Bergenin kunnan kustannukset olivat suurimmat⁽⁸⁹⁾.

Taulukko 1 – Norjan suurten kuntien katuväläistukseen liittyvät kustannukset (NOK)

Category	SFS Kostnader til gatebelysning per lyspunkt kommunale veier									
	Bergen	Bærum	Drammen	Fredrikstad	Kristiansand	Oslo	Sandnes	Stavanger	Tromsø	Trondheim
2015										
2016	1200,20	779,70	592,90	883,90	801,30	818,20	758,20	519,00	466,20	1056,90
2017	1216,70	673,70	622,00	633,90	912,80	945,50	733,30	519,00	831,10	1115,00
2018	1324,00	643,50	714,90	687,50	741,10	1000,00	730,20	733,10	724,90	1187,40
2019	1219,70	773,50	861,00	667,90	747,10	1000,00	750,00	666,70	607,10	779,10

- (70) Korvaukseen on saattanut sisältyä liiallista korvausta, ja kunta on ajan mittaan kyseenalaistanut hinnat, joita se on pitänyt korkeina. Lisäksi Norjan viranomaiset katsovat, että katuväläistuksen tarjoamisen ja muiden toimintojen kirjanpito olisi pitänyt eriyttää⁽⁹⁰⁾.

3.4 ERITYISET HUOMAUTUKSET TOIMENPITEESTÄ B – 12 000 LED-VALAISIMEN RAHOITTAMINEN

- (71) Bergenin kaupunginvaltuusto päätti vuonna 2017 hankkia 12 000 LED-valaisinta, jotka oli määrä asentaa kunnallisten teiden varsilla olevaan katuväläinfrastruktuuriin. Parannuksen laajuuden ja luonteen vuoksi se ei kuulunut BKK-konsernin kanssa tehtyjen sopimusten piiriin⁽⁹¹⁾.
- (72) Investoinnin tavoitteet liittyivät i) ympäristöön ja ii) sähkökustannusten vähentämiseen⁽⁹²⁾. Kunta hyötyy suoraan pienemmistä sähkökustannuksista, koska sähkö ei sisälly BKK-konsernin kanssa tehtyihin sopimuksiin⁽⁹³⁾.
- (73) Sopimus myönnettiin avoimen tarjouskilpailun perusteella, ja sen hinnaksi tuli 60 miljoonaa Norjan kruunua. Asennus toteutettiin vuoden 2019 loppuun mennessä⁽⁹⁴⁾. LED-valaisimet pysyvät kunnan omistuksessa⁽⁹⁵⁾.
- (74) Valaisinkohtaiset kustannukset olivat 1 899 Norjan kruunua vuonna 2018 ja 2 039 Norjan kruunua vuonna 2019. Suunnittelu- ja asennuskustannukset olivat [...] Norjan kruunua valaisinpiistettä kohti. Arvioiden mukaan sähkökustannuksissa on säästetty [...] Norjan kruunua valaisinpiistettä kohden. Tämän perusteella kunta odottaa kattavansa investointikustannukset 7–10 vuodessa⁽⁹⁶⁾.
- (75) Kuten 3.1.4 kohdassa selitettiin, LED-valaisinten huolto on kilpailutettu yhdessä muun kunnan omistaman infrastruktuurin huollon kanssa. Tämän sopimuksen nojalla kunta saa kustannussäästöjä, jotka perustuvat LED-valaisinten pidempään käyttöikänsä⁽⁹⁷⁾. Kunta odottaa myös, että se voi neuvotella mukautuksia sopimukseen, joka kattaa Veilys AS:n omistaman infrastruktuurin⁽⁹⁸⁾.

⁽⁸⁸⁾ Norjan viranomaisten mukaan KOSTRA on lyhenne ilmaisusta KOMMUNE-STAT-RAPORTERING. KOSTRA-tietokannassa tapahtuvan tietojen yhdistämisen päätarkoituksena on vertailla eri julkisten palvelujen kustannustasoa. Tilastotietoja hallinnoi Norjan tilastokeskus (SSB). Ks. asiakirja nro 1194249, s. 10.

⁽⁸⁹⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 7, ja asiakirja nro 1194249, s. 10. Taulukko on peräisin asiakirjan nro 1194249 sivulta 10.

⁽⁹⁰⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 7, ja asiakirja nro 1194249, s. 16.

⁽⁹¹⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 7–8, ja asiakirja nro 1194249, s. 16.

⁽⁹²⁾ Ks. edellinen alaviite.

⁽⁹³⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 11.

⁽⁹⁴⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 8, ja asiakirja nro 1194249, s. 12.

⁽⁹⁵⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 8.

⁽⁹⁶⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 12.

⁽⁹⁷⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 11–12.

⁽⁹⁸⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 11.

3.5 ERITYISET HUOMAUTUKSET TOIMENPITEESTÄ C – PÄÄOMAKUSTANNUKSET

- (76) Norjan viranomaiset pitävät tavanomaisena käytäntönä sitä, että julkishyödykkeen tuottamiseen käytettävän infrastruktuurin ulkopuolisella omistajalla on oikeus korvaukseen pääomakustannuksista. Vertailun vuoksi silloin, kun katuvalaistuksen tarjoamisen rahoittava julkisyhteisö omistaa infrastruktuurin itse, julkisyhteisö kattaa kyseiseen infrastruktuuriin liittyvät pääomakustannukset infrastruktuurin omistajana ⁽⁹⁹⁾.
- (77) Pääomakustannusten korvaus on määritetty vuoden 1996 myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdan ehtojen mukaisesti. Kuten 3.1.2 kohdassa todetaan, kyseisessä mekanismissa määrätään, että BKK-konsernilla on oikeus sidottua pääomaa koskeviin pääomakustannuksiin, jotka vastaavat NVE:n säännellylle sähköverkkoinfrastruktuurille määrittämää tuottoastetta ⁽¹⁰⁰⁾.
- (78) Tätä periaatetta on tarkennettu jonkin verran ⁽¹⁰¹⁾. Vuoden 1998 sopimuksen 6 kohdassa määrättiin, että korvauksen olisi katettava katuvaloinfrastruktuuriin sopimuksen tekohetkellä investoituun pääomaan liittyvät poistot ja korot. Sen olisi katettava myös kunnan määräämiin tuleviin investointeihin liittyvät poistot ja korot. Tämä lähestymistapa on säilytetty myöhemmissä sopimuksissa ⁽¹⁰²⁾.
- (79) Kunta ja BKK-konserni ovat kuitenkin olleet eri mieltä siitä, miten pääomakustannukset olisi laskettava. Kiistanalaiset seikat koskivat erityisesti sitä, mitä kustannusperustetta laskelmissa olisi sovellettava ja miten poistot olisi otettava huomioon.
- (80) Tältä osin Norjan viranomaiset viittaavat BKK Nett AS:n vuonna 2002 toimittamaan raporttiin. Norjan viranomaisten mukaan kyseisessä raportissa käytetty poistomenetelmä oli vuoden 1996 myyntisopimuksen mukainen ⁽¹⁰³⁾.
- (81) Kunta kuitenkin kyseenalaisti vuonna 2003 sen, miten BKK Nett AS oli määrittänyt pääomapohjan, mukaan lukien erityisesti poistot. BKK Nett AS toimitti 18 päivänä helmikuuta 2004 päivätyllä kirjeellä selityksen, jossa se totesi muun muassa, että pääomakustannukset oli määritetty tavanomaisten kriteerien perusteella ⁽¹⁰⁴⁾.
- (82) BKK Nett AS kuvaili tarkemmin laskelmiensa perustaa 30 päivänä maaliskuuta 2004 päivätyssä kirjeessä. BKK Nett AS:n mukaan infrastruktuuriin kuuluvien omaisuuserien arvoksi olisi määritettävä 81,6 miljoonaa Norjan kruunua jälleenhankintahinnan teknisen arvonmäärityksen perusteella ⁽¹⁰⁵⁾.
- (83) Kunta oli eri mieltä tästä lähestymistavasta ja katsoi, että omaisuuserän arvon olisi perustuttava kirjanpitoarvoon. Kunta vaati, että korvausta mukautetaan vastaavasti ⁽¹⁰⁶⁾.
- (84) BKK Nett AS torjui tämän vaatimuksen 4 päivänä elokuuta 2004 päivätyllä kirjeellä. Samalla BKK Nett AS korosti, että vuoden 1996 myyntisopimuksessa vahvistetun mekanismin mukaan sidottuun pääomaan olisi sovellettava NVE:n tuottoastetta. BKK Nett AS katsoi myös edelleen, että sidotun pääoman taso on asianmukaista määrittää omaisuuserän jälleenhankintahintaa koskevan teknisen arvonmäärityksen perusteella ⁽¹⁰⁷⁾. Tätä menetelmää käyttämällä pääomapohja oli lähes kaksinkertainen verrattuna kirjanpitoarvoa käyttämällä saatuun pääomapohjaan. Korvaustaso on pysynyt tähän saakka paljon korkeampana kuin se olisi ollut kirjanpitoarvon perusteella laskettuna ⁽¹⁰⁸⁾.

⁽⁹⁹⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 8, ja asiakirja nro 1194249, s. 7.

⁽¹⁰⁰⁾ Asiakirja nro 1194179. Kuten alaviitteessä 43 todetaan, alkuperäinen norjankielinen teksti kuuluu seuraavasti: "[...] kjøperen står fritt til å avtale på markedsmessige betingelser drift av veilys som skal innebære kostnadsdekning + NVE rente for den kapital som er bundet".

⁽¹⁰¹⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 7–8.

⁽¹⁰²⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 8, ja asiakirja nro 1194229, s. 4.

⁽¹⁰³⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 8, ja asiakirja nro 1194221.

⁽¹⁰⁴⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 8–9, ja asiakirja nro 1194225.

⁽¹⁰⁵⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 9.

⁽¹⁰⁶⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 8, ja asiakirja nro 1194233.

⁽¹⁰⁷⁾ Asiakirja nro 1194227.

⁽¹⁰⁸⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 9–10.

- (85) Samoin kuin ylläpitoa ja huoltoa (toimenpide a) koskevan korvauksen osalta, Norjan viranomaiset eivät ole antaneet lopullista vastausta siihen, miten korvaustaso on määritetty. Erillisen kirjanpidon puuttuminen vaikeuttaa valvontaa ⁽¹⁰⁹⁾. Tarkastajat mainitsivat Veilys AS:ää koskevassa due diligence -raportissa ⁽¹¹⁰⁾, että he olivat saaneet rajallisen kuvan kunnan kanssa tehtyyn sopimukseen liittyvistä kustannuksista ⁽¹¹¹⁾.
- (86) Norjan viranomaiset katsovat näin ollen, että asianomaisille BKK-konsernin yrityksille on saatettu maksaa liiallisia korvauksia. Edellä olevassa johdanto-osan 69 kappaleessa esitetyt KOSTRA-tietokannasta peräisin olevat luvut viittaavat tällaiseen liialliseen korvaukseen ⁽¹¹²⁾.

4. ASIANOMAISTEN HUOMAUTUKSET

4.1 BKK VEILYSIN HUOMAUTUKSET

4.1.1 Taustatietoa

- (87) Vuoden 1996 sopimuksesta seurasi, että BKK DA osti Bergen Lysverkerin omaisuuden ja toiminnan. Näin toimimalla sen tehtäväksi tuli varmistaa katuvalaistuksen jatkuva tarjoaminen ja se otti vastuun infrastruktuurin ylläpidosta ja huollosta ⁽¹¹³⁾.
- (88) Norjan viranomaisten tapaan BKK Veilys katsoo, että myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdassa määrätään katuvalaistuksen tarjoamisesta maksettavasta tulevasta taloudellisesta korvauksesta. Myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdassa todetaan ensinnäkin, että BKK-konserni on oikeutettu korvaukseen infrastruktuurin ylläpidosta ja huollosta, ja toiseksi, että se on oikeutettu korvaukseen sidotusta pääomasta. Tämä määräys on toiminut myöhempien sopimusten perustana ⁽¹¹⁴⁾.
- (89) Kaikki BKK-konsernin määräysvallassa olevaa katuvaloinfrastruktuuria koskevat sopimukset ja toiminnot on järjestetty sen kokonaan omistaman tytäryhtiön Veilys AS:n alle. Kyseiset toiminnot kattavat noin 50 000 katuvaloa, mukaan lukien asianomaiset katuvalot kunnassa sijaitsevien kunnallisten teiden varsilla ⁽¹¹⁵⁾.

4.1.2 Yleiset huomautukset aloittamispäätökseen

- (90) Korvaus koskee julkista infrastruktuuria, jota ei käytetä tavaroiden tai palvelujen tarjoamiseen markkinoilla. Näin ollen toimenpiteet eivät kuulu ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan ⁽¹¹⁶⁾.
- (91) Tältä osin aloittamispäätöksessä ei oteta asianmukaisesti huomioon sitä, että Veilys AS omistaa kyseisen infrastruktuurin. Koska Veilys AS on ainoa mahdollinen palveluntarjoaja ja kunta ainoa mahdollinen ostaja, korvaus ei kerry yritykselle ⁽¹¹⁷⁾.
- (92) Joka tapauksessa liiallista korvausta ei ole maksettu. Siltä osin kuin katuvalaistuksen tarjoaminen on yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu, Altmark-kriteerit täyttyvät ⁽¹¹⁸⁾.

4.1.3 Erityiset huomautukset toimenpiteestä a – ylläpito ja huolto

- (93) BKK Veilysin mukaan korvaus vastaa perustana olevia kustannuksia ja vastaavissa sopimuksissa määritettyä korvaustasoa. Liiallista korvausta ei ole maksettu ⁽¹¹⁹⁾.

⁽¹⁰⁹⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 8, ja asiakirja nro 1194249, s. 10.

⁽¹¹⁰⁾ Asiakirja nro 1194235.

⁽¹¹¹⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 10.

⁽¹¹²⁾ Asiakirja nro 1194249, s. 10.

⁽¹¹³⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 2.

⁽¹¹⁴⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 2.

⁽¹¹⁵⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 2.

⁽¹¹⁶⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 1–2.

⁽¹¹⁷⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 2.

⁽¹¹⁸⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 1.

⁽¹¹⁹⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 3.

- (94) Vertailuanalyysin osalta BKK Veilyks pitää kantelussa ilmoitettua hintatasoa perusteettomana. Lisäksi on tarpeen ottaa huomioon tapauksen erityispiirteet. Asianomaisissa sopimuksissa määritetään kiinteä hinta valaisinpistettä kohden, ja ne sisältävät kattavat palvelut. Tämä tarkoittaa, että BKK Veilyks kantaa riskin haittatapahtumista, kuten äärimmäisistä sääoloista, sekä vastuun kaikesta ylläpidosta ja huollosta. On myös kalliimpaa toimia sellaisilla kaupunkialueilla, joilla on paljon liikennettä ja muita häiriöitä ⁽¹²⁰⁾.

4.1.4 Erityiset huomautukset toimenpiteestä b – 12 000 LED-valaisimen rahoittaminen

- (95) BKK Veilyks kiistää, että 12 000 LED-valaisimen rahoittaminen on valtiontukea.
- (96) BKK Veilyksin tietojen mukaan kunta osti valaisimet 2 000 Norjan kruunulla valaisinpistettä kohden. Suunnittelun, asennuksen ja dokumentoinnin kustannukset olivat [...] Norjan kruunua valaisinpistettä kohden.
- (97) Näiden lukujen perusteella parannuksen kustannukset olivat [...] Norjan kruunua valaisinpistettä kohden. Tämä on noin [...] kertaa kunnan korvaamat vuotuiset pääomakustannukset. Näin ollen 12 000 LED-valaisimesta koostunut parannus oli paljon kalliimpi kuin mitä olisi voitu toteuttaa tämän korvauksen perusteella ⁽¹²¹⁾.
- (98) Lisäksi LED-valaisimet tuottavat kunnalle merkittäviä energiakustannusten säästöjä. BKK Veilyksin saatavilla olevien tietojen mukaan kustannussäästöjen on arvioitu olevan 450 Norjan kruunua valaisinpistettä kohti vuodessa. Tämä tarkoittaa, että kunta saa investointinsa takaisin alle seitsemässä vuodessa ⁽¹²²⁾.

4.1.5 Erityiset huomautukset toimenpiteestä c – pääomakustannusten korvaaminen

- (99) BKK Veilyksin mukaan korvaus liittyy muuhun kuin taloudelliseen toimintaan. Pääomakustannuksia koskevaa osaa olisi pidettävä infrastruktuurin käyttömaksuna ⁽¹²³⁾.
- (100) Pääomakustannusten korvaamisesta ei missään tapauksessa aiheudu taloudellista etua BKK Veilyksille. Yhden valaisinpisteen rakentaminen maksaa noin 20 000 Norjan kruunua. Lisäksi etukäteisvalmistelut maksavat 10 000–50 000 Norjan kruunua. BKK Veilyksin omistamien 16 058 valaisinpisteen rakentamisen vähimmäiskustannukset ovat näin ollen 500 000 000 Norjan kruunua ⁽¹²⁴⁾.
- (101) Tämä tarkoittaa, että pääomakustannuksia ei ole korvattu suhteettomasti. Katuvaloinfrastruktuuria hoidetaan sen teknisen vaatimustason ylläpitämiseksi ⁽¹²⁵⁾.

II. ARVIOINTI

5. VALTIONTUEN OLEMASSAOLO

5.1 TAUSTAA

- (102) ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, EY:n jäsenvaltion tai EFTA-valtion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu tämän sopimuksen toimintaan, siltä osin kuin se vaikuttaa sopimuspuolten väliseen kauppaan.”

⁽¹²⁰⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 3.

⁽¹²¹⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 3.

⁽¹²²⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 3.

⁽¹²³⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 2–3.

⁽¹²⁴⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 3.

⁽¹²⁵⁾ Asiakirja nro 1073541, s. 3.

- (103) Jotta toimenpide voitaisiin katsoa valtiontueksi, sen on täytettävä seuraavat kumulatiiviset ehdot: i) toimenpide on valtion myöntämä tai valtion varoista myönnetty, ii) toimenpiteestä aiheutuu etua sen kohteena olevalle yritykselle, iii) toimenpide suosii tiettyjä yrityksiä (valikoivuus), ja iv) toimenpide uhkaa vääristää kilpailua ja vaikuttaa kauppaan. Kuten edellä todettiin, valvontaviranomainen on antanut suuntaviivat ⁽¹²⁶⁾ valtiontuen käsitteestä.
- (104) Saamiensa huomautusten perusteella valvontaviranomainen pitää asianmukaisena arvioida ensin, onko toimenpiteitä a ja c koskeva korvaus kertynyt yritykselle. Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi ja LED-valaisinten rahoittamisesta (toimenpide b) on aiheutunut etua samoille yhteisöille, tämän edun katsotaan myös aiheutuneen yritykselle.

5.2 YRITYKSEN KÄSITE

5.2.1 Oikeudellinen arviointi

- (105) Yrityksen käsite kattaa kaikki taloudellista toimintaa harjoittavat yksiköt niiden oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta riippumatta ⁽¹²⁷⁾. Taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan tietyillä markkinoilla ⁽¹²⁸⁾.
- (106) Toisin kuin kantelija väittää, ei ole ratkaisevaa, voisiko yksityinen toimija periaatteessa harjoittaa tiettyä toimintaa. Sen sijaan on selvitettävä ne olosuhteet, joissa toimintaa harjoitetaan ⁽¹²⁹⁾. Tältä osin on tarkistettava, onko kyseinen toiminta luonteensa, tavoitteensa ja siihen sovellettävien sääntöjen puolesta yhteydessä julkisen vallan käyttöön tai onko sillä taloudellinen luonne, jonka vuoksi ETA:n kilpailusääntöjen soveltaminen on perusteltua ⁽¹³⁰⁾.
- (107) Siinä, onko tietyille toiminnolle markkinoita, voi olla ETA-maiden välisiä eroja kansallisten olosuhteiden mukaisesti ⁽¹³¹⁾. Tietyn toiminnon luokittelu voi myös muuttua ajan mittaan poliittisten päätösten tai taloudellisen kehityksen seurauksena.
- (108) Monenlaista toimintaa harjoittavien yksikköjen osalta kunkin toiminnon oikeudellinen luokittelu on toteutettava erikseen. Se, että yksikölle on annettu julkiselle vallalle kuuluvia toimivaltuuksia, ei näin ollen estä luokittelemasta sitä yritykseksi muiden toimintojen osalta ⁽¹³²⁾. Jos taloudellinen toiminta ei kuitenkaan ole erotettavissa julkisen vallan käytöstä, kaikki toiminnot luokitellaan muuksi kuin taloudelliseksi toiminnaksi ⁽¹³³⁾.

⁽¹²⁶⁾ Alaviitteessä 79 mainittu päätös N:o 3/17/KOL, annettu 18 päivänä tammikuuta 2017.

⁽¹²⁷⁾ EFTAn tuomioistuimen 17 päivänä marraskuuta 2020 asiassa E-9/19, Abelia ja WTW AS v. EFTAn valvontaviranomainen, antama tuomio, 87 kohta; EFTAn tuomioistuimen 21 päivänä helmikuuta 2008 asiassa E-5/07, Private Barnehagers Landsforbund v. EFTAn valvontaviranomainen, antama tuomio, EFTAn oikeustapauskokoelma 2008, s. 62, 78 kohta; EFTAn tuomioistuimen 22 päivänä maaliskuuta 2002 asiassa E-8/00, Landsorganisasjonen i Norge v. Kommunenes Sentralforbund ja muut, antama tuomio, EFTAn oikeustapauskokoelma 2002, s. 114, 62 kohta.

⁽¹²⁸⁾ EFTAn tuomioistuimen 10 päivänä toukokuuta 2011 yhdistetyissä asioissa E-4/10, E-6/10 ja E-7/10, Liechtensteinin ruhtinaskunta ja muut v. EFTAn valvontaviranomainen, antama tuomio, EFTAn oikeustapauskokoelma 2011, s. 16, 54 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 16.6.1987, komissio v. Italia, 118/85, ECLI:EU:C:1987:283, 7 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 18.6.1998, komissio v. Italia, C-35/96, ECLI:EU:C:1998:303, 36 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 12.9.2000, Pavlov ym., yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, 75 kohta.

⁽¹²⁹⁾ Alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa Abelia ja WTW AS v. EFTAn valvontaviranomainen, 88 kohta; alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa Private Barnehagers Landsforbund v. EFTAn valvontaviranomainen, 80 kohta.

⁽¹³⁰⁾ Alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa Abelia ja WTW AS v. EFTAn valvontaviranomainen, 89 kohta; unionin tuomioistuimen tuomio 7.11.2019, Aanbestedingskalender BV ym. v. komissio, C-687/17 P, ECLI:EU:C:2019:932, 15 ja 16 kohta.

⁽¹³¹⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.2.1993, Poucet ja Pistre v. AGF ja Cancava, yhdistetyt asiat C-159/91 ja C-160/91, ECLI:EU:C:1993:63, 16–20 kohta.

⁽¹³²⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 1.7.2008, Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) v. Kreikan valtio, C-49/07, ECLI:EU:C:2008:376, 25 kohta.

⁽¹³³⁾ Alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa Abelia ja WTW AS v. EFTAn valvontaviranomainen, 90 kohta; alaviitteessä 130 mainittu tuomio asiassa Aanbestedingskalender ym. v. komissio, 17–19 kohta; unionin tuomioistuimen tuomio 12.7.2012, Compass-Datenbank GmbH v. Itävallan valtio, C-138/11, ECLI:EU:C:2012:449, 38 kohta.

- (109) EFTAn tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että perusvapauksien yhteydessä tarkoitettu 'palvelujen' käsite on merkityksellinen määrittäessä valtiontuen yhteydessä, onko toiminta taloudellista. Kuten ETA-sopimuksen 37 artiklan 1 kohdasta seuraa, vain palveluja, joita tavanomaisesti tarjotaan korvausta vastaan, pidetään sopimuksessa tarkoitettuina 'palveluina' ⁽¹³⁴⁾.
- (110) Korvaukselle on olennaisen luonteenomaista, että se muodostaa kyseessä olevan suorituksen rahallisen vastikkeen ⁽¹³⁵⁾. Lisäksi palvelun tarjoaja ja vastaanottaja sopivat yleensä korvauksesta keskenään ⁽¹³⁶⁾.
- (111) 'Palvelujen' käsitettä olisi myös tulkittava ETA-sopimuksen 37 artiklan 2 kohdan pohjalta ⁽¹³⁷⁾. Kyseisen määräyksen mukaan 'palveluihin' kuuluvat erityisesti teollinen ja kaupallinen toiminta sekä käsityöläistoiminta ja vapaiden ammattien harjoittamiseen kuuluva toiminta.
- (112) Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että toiminnan luonne on määritettävä sen alan mukaan, jolla sitä harjoitetaan, ja kyseisen alan järjestäytymistavan mukaan.
- (113) Esimerkiksi koulutusosalalla kansallisen järjestelmän piirissä tarjotun koulutuksen rahoitusta ei pidetä sellaisen palvelun tarjoamisena, jossa nämä kaksi ehtoa täyttyvät. Ensinnäkään valtion tavoitteena ei ole harjoittaa tuottavaa toimintaa, kun se perustaa koulutusjärjestelmän ja ylläpitää sitä, vaan pikemminkin hoitaa velvollisuutensa väestöä kohtaan. Toiseksi koulutusjärjestelmä rahoitetaan yleensä julkisista varoista eikä käyttäjämaksuilla ⁽¹³⁸⁾.
- (114) Samankaltaisen päättelyn perusteella on katsottu, ettei kunnallisiin päiväkoteihin Norjassa liity korvauselementtiä. Näin ollen kunnallisia päiväkoteja ei pidetty yrityksinä valtiontuen yhteydessä ⁽¹³⁹⁾.
- (115) Terveysalalla EFTAn tuomioistuin on todennut, että hankintojen, tieto- ja viestintätekniikan ja arkistoinnin alan tukipalvelujen tarjoamisen luonne on määritettävä kyseisten palvelujen myöhemmän käytön mukaisesti. Kun tukipalveluja ei tarjota markkinoilla vaan solidaarisuuteen perustuvassa kansallisessa terveydenhuoltojärjestelmässä, niiden tarjoaminen on luonteeltaan muuta kuin taloudellista ⁽¹⁴⁰⁾.

5.2.2 Oikeudellisen arvioinnin soveltaminen käsiteltävään asiaan

- (116) Kuten edellä johdanto-osan 53 ja 54 kappaleessa todetaan, BKK-konsernin yritykset harjoittavat taloudellista toimintaa useilla markkinoilla.
- (117) Unionin tuomioistuimen mukaan on mahdollista, että yksi laitos voi harjoittaa sekä taloudellista että muuta kuin taloudellista toimintaa. Tämän ehtona on kuitenkin, että se pitää erillistä kirjanpitoa eri rahoituslähteidensä osalta, jotta vältetään vaara, että sen taloudellista toimintaa ristiintuetaan julkisilla varoilla, joita se saa muun kuin taloudellisen toimintansa perusteella ⁽¹⁴¹⁾. Näin ollen ristiintukemisen vaara on suljettava pois, jotta julkista rahoitusta voidaan pitää muuhun kuin taloudelliseen toimintaan liittyvänä hyötynä.

⁽¹³⁴⁾ Alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa *Private Barnehagers Landsforbund v. EFTAn valvontaviranomainen*, 80–81 kohta.

⁽¹³⁵⁾ EFTAn tuomioistuimen 10 päivänä joulukuuta 2020 asiassa *E-13/19, Hraðbraut ehf. v. mennta- og menningarmálaráðuneytið, Verzlunarskóli Íslands ses., Tækniskólinn ehf. ja Menntaskóli Borgarfjarðar ehf.*, antama tuomio, 91 kohta; alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa *Private Barnehagers Landsforbund v. EFTAn valvontaviranomainen*, 81 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 27.9.1988, *Belgian valtio v. Humbel ja Edel*, 263/86, ECLI:EU:C:1988:451, 17 kohta.

⁽¹³⁶⁾ Alaviitteessä 135 mainittu tuomio asiassa *Belgian valtio v. Humbel ja Edel*, 17 kohta.

⁽¹³⁷⁾ Alaviitteessä 135 mainittu tuomio asiassa *Belgian valtio v. Humbel ja Edel*, 16 kohta.

⁽¹³⁸⁾ Alaviitteessä 135 mainittu tuomio asiassa *Hraðbraut ehf.*, 92 kohta.

⁽¹³⁹⁾ Alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa *Private Barnehagers Landsforbund v. EFTAn valvontaviranomainen*, 82–84 kohta.

⁽¹⁴⁰⁾ Alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa *Abelia ja WTW AS v. EFTAn valvontaviranomainen*, 95–97 kohta.

⁽¹⁴¹⁾ Unionin tuomioistuimen tuomio 27.6.2017, *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania v. Ayuntamiento de Getafe*, C-74/16, ECLI:EU:C:2017:496, 51 kohta.

- (118) Käsiteltävässä asiassa valvontaviranomaiselle ei ole esitetty näyttöä siitä, että käytössä olisivat olleet riittävät suoja-toimet, joilla kyseisten sopimusten mukaiset tulot ja kustannukset erotettaisiin tehokkaasti ja asianmukaisesti muusta taloudellisesta toiminnasta. Norjan viranomaiset ovat sitä vastoin todenneet, että suoja-toimia olisi pitänyt ottaa käyttöön ja että ristiintukemista ei voida sulkea pois ⁽¹⁴²⁾.
- (119) Tämän perusteella ja riippumatta siitä, ovatko korvatut toiminnot luonteeltaan taloudellisia, valvontaviranomainen joutuu päättämään, että toimenpiteitä a ja c koskeva korvaus on kertynyt yritykselle.
- (120) Esitettyjen huomautusten perusteella valvontaviranomainen arvioi kuitenkin myös, ovatko kyseisten toimenpiteiden korvatut toiminnot itsessään taloudellisia. Valvontaviranomainen arvioi ensin BKK-konsernin yritysten omistamia katuvaloja koskevia toimintoja.
- (121) Kuten edellä johdanto-osan 59 ja 60 kappaleessa todettiin, Norjan viranomaiset viittasivat Norjan tielain 20 §:ään, jonka mukaan kunnat ovat vastuussa kunnallisten teiden toiminnasta ja kunnossapidosta. Vaikka 20 §:ssä ei veloiteta kuntia tarjoamaan katuvalaistusta tai tietyn tasoista katuvalaistusta, tämä toiminto edistää tieturvallisuutta koskevaa tavoitetta. Lisäksi kunta noudattaa Norjan tielaitoksen (Statens vegvesen) standardia (veinormalen) suunnitellessaan, rakentaessaan ja korjatessaan teitä. Kyseinen standardi sisältää eritelmiä katuvalojen olemassaolosta ⁽¹⁴³⁾.
- (122) Kuten johdanto-osan 61 kappaleesta käy ilmi, Norjan viranomaiset totesivat tätä taustaa vasten, että asiassa Selex annettu tuomio tukee viranomaisten kantaa, jonka mukaan korvatut toiminnot eivät ole taloudellisia ⁽¹⁴⁴⁾. Lisäksi kuten johdanto-osan 62 kappaleessa todetaan, Norjan viranomaiset vetoavat valtiontuen käsitettä koskevien suuntaviivojen ⁽¹⁴⁵⁾ 17 kohtaan, joka koskee julkista valtaa ja viranomaisia. Norjan viranomaiset katsovat joka tapauksessa, että yleistä turvallisuutta koskevia tavoitteita edistävät toiminnot olisi luokiteltava vastaavasti kuin sosiaalisiin, kulttuurisiin, kasvatuksellisiin ja pedagogisiin tarkoituksiin harjoitettava muu kuin taloudellinen toiminta.
- (123) Kuten on jo todettu, kun määritetään, onko toiminta luonteeltaan taloudellista, on selvitettävä ne olosuhteet, joissa toimintaa harjoitetaan ⁽¹⁴⁶⁾. Käsiteltävässä asiassa tämän arvioinnin luonnollisia lähtökohtia ovat voimassa oleva sääntelykehys, jota sovelletaan katuvalaistuksen tarjoamiseen Norjan kunnallisten teiden varsilla, sekä juuri Bergenin olosuhteet.
- (124) Norjassa voimassa olevan sääntelykehyksen suhteen lainsäädäntö ja standardit, joihin Norjan viranomaiset viittaavat, tarkoittavat vain, että kunnat ovat vastuussa kunnallisiin teihin liittyvän infrastruktuurin toiminnasta ja ylläpidosta ja että katuvalaistuksen olemassaoloa koskevat vaatimukset on täytettävä, jotta tiet ovat Norjan tielaitoksen (Statens vegvesen) standardin (veinormalen) mukaisia. Kuten edellä todetaan, Norjan tielain 20 §:ssä ei edellytetä, että kunnat tarjoavat katuvalaistuksen tai tietyn tasoisen katuvalaistuksen. Mikään ei myöskään estä kuntia tekemästä sopimusta kaupallisten toimijoiden kanssa kunnallisten teiden ylläpidosta ja huollosta (tai niiden osista) taloudellisena toimintana.
- (125) Bergenin olosuhteiden osalta valvontaviranomainen toteaa, että katuvaloinfrastruktuurin sisällyttämisellä Bergen Lysverkerin myyntiin oli sellainen vaikutus, että BKK DA:sta tuli ainoa saatavilla oleva palveluntarjoaja kyseisten kunnallisten teiden varsilla. BKK DA sai tämän aseman kilpailussa, johon osallistui viisi muuta tarjoajaa.
- (126) Lisäksi kuten johdanto-osan 32 kappaleessa kuvaillaan, myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohta sisälsi mekanismin, jolla säännellään tulevaa taloudellista korvausta. Mekanismi mahdollistaa säänneltyä tasoista tuotoa.

⁽¹⁴²⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 7.

⁽¹⁴³⁾ Asiakirja nro 1126801, s. 4, ja asiakirja nro 1194249, s. 5.

⁽¹⁴⁴⁾ Alaviitteessä 77 mainitut yhteisöjen tuomioistuimen tuomiot.

⁽¹⁴⁵⁾ Alaviitteessä 79 mainittu valtiontuen käsitettä koskevat suuntaviivat.

⁽¹⁴⁶⁾ Alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa Abelia ja WTW AS v. EFTAn valvontaviranomainen, 88 kohta; alaviitteessä 127 mainittu tuomio asiassa Private Barnehagers Landsforbund v. EFTAn valvontaviranomainen, 80 kohta.

- (127) Tämän perusteella valvontaviranomainen katsoo, että myymällä katuvaloinfrastruktuurin ja ottamalla käyttöön säännellyn tuottotason mahdollistavan korvausmekanismin kunta loi markkinat sille, että kyseiset palvelut tarjotaan kunnalle taloudellisena toimintana. Se, että infrastruktuuri oli luonteeltaan ainutlaatuinen, minkä seurauksena sen ostajasta tuli ainoa saatavilla oleva palveluntarjoaja, ei sinänsä tarkoita, että kyseiset BKK-konsernin yritykset eivät ole toimittaneet palveluja markkinoilla. Lisäksi BKK DA sai yksinomaisen asemansa kilpailussa, johon osallistui viisi muuta tarjoajaa.
- (128) Tätä näkemystä tukee toimintatapa, jonka BKK-konserni ja kunta ovat valinneet myöhempien, säännöllisin väliajoin tehtyjen sopimusten suhteen. BKK-konserni on pyrkinyt saamaan mahdollisimman suuren voiton sopimusehtoja koskevalla tulkinnallaan ja korostanut, että se toimii kaupallisesti siten, että tavoitteena on tuottaa arvoa sen osakkaille⁽¹⁴⁷⁾. Toisaalta kunta on toiminut siitä lähtökohdasta, että sitä vastassa on kaupallinen toimija. Norjan viranomaiset ovatkin viitanneet markkinavoimaan, joka BKK-konsernilla on infrastruktuurin omistajan ominaisuudessa.
- (129) Kuten useista hankintojen valituslautakunnassa (KOFA) käsitellyistä valitusasioista käy ilmi, eri toimittajat tarjoavat katuvalojen ylläpitoon ja huoltoon liittyviä palveluja kaupalliselta pohjalta⁽¹⁴⁸⁾. Tämän mukaisesti (kuten 3.1.4 kohdassa kuvaillaan) kunta vastaanotti tarjouksia useilta palveluntarjoajilta, kun se käynnisti tällaisia palveluja koskevan kilpailumenettelyn.
- (130) Näin ollen valvontaviranomainen toteaa, että ylläpito- ja huoltopalvelujen tarjoaminen korvausta vastaan oli tavanomaista Norjassa ja Bergenin alueella. Tämä viittaa myös siihen, että kyseiset toiminnot olivat luonteeltaan taloudellisia.
- (131) Kunnan omistamien katuvalojen ylläpidosta ja huollosta maksetun korvauksen suhteen mikään sopimusehdoissa ei viittaa siihen, että nämä toiminnot olisi luokiteltava eri tavalla. Lukuun ottamatta sitä, ettei korvattavia pääomakustannuksia ole, ehdot olivat 1 päivään huhtikuuta 2020 asti samat kuin BKK-konsernin määräysvallassa olevia katuvaloja koskevat ehdot. Palvelut on 1 päivästä huhtikuuta 2020 alkaen tarjottu kilpailumenettelyn perusteella myönnetyn toimitussopimuksen mukaisesti⁽¹⁴⁹⁾.
- (132) Norjan viranomaisten asiassa Selex⁽¹⁵⁰⁾ annettuun tuomioon tekemän viittauksen suhteen on muistettava, että kyseinen asia koski Euroopan lennonvarmistusjärjestön (Eurocontrol) toimintaa. Eurocontrolin ovat perustaneet useat Euroopan valtiot lennonvarmistusalan yhteistyöstä tehdyllä kansainvälisellä sopimuksella⁽¹⁵¹⁾.
- (133) Muutoksenhaun yhteydessä tuomioistuimien toisti aiemmassa asiassa esittämänsä päätelmän siitä, että kokonaisuudessaan tarkasteltuna Eurocontrolin toiminta on luonteeltaan, tavoitteeltaan sekä siihen sovellettavilta säännöiltään sellaisten ilmatilan valvontaan ja ohjaukseen liittyvien toimivaltuuksien käyttöä, jotka ovat tyypillisiä julkiselle vallalle. Tämä päätelmä pätee myös avustamistoimintaan, jota Eurocontrol harjoittaa kansallisten viranomaisten hyväksi näiden toteuttamien tarjouskilpailumenettelyjen yhteydessä muun muassa laitteistojen ja järjestelmien hankkimiseksi lentoliikenteen hallinnan alalla⁽¹⁵²⁾.
- (134) Johdanto-osan 123–131 kappaleessa esitetyn arvioinnin valossa valvontaviranomainen katsoo, että käsiteltävä asia poikkeaa olennaisesti asiassa Selex annetusta tuomiosta. On myös syytä muistaa, että tuomioistuimien totesi asiassa Selex, että voitontavoittelu viittaa siihen, että toiminta on luonteeltaan taloudellista⁽¹⁵³⁾.

⁽¹⁴⁷⁾ Asiakirja nro 1194227, s. 2.

⁽¹⁴⁸⁾ Päätös 23.3.2022, Otera Traftec AS v. Lillehammerin kunta, asia 2021/1439; päätös 24.3.2021, Nett-Tjenester AS v. Fredrikstadin kunta, asia 2021/367; päätös 14.9.2015, Nettpartner AS v. Stavangerin kunta ym., yhdistetyt asia 2015/47, 2015/48, 2015/49 ja 2015/50; päätös 2.9.2015, Traftec AS v. Länsi-Agderin läänin kunta, asia 2015/71. Päätökset ovat saatavilla osoitteessa <https://www.klagenemndssekretariatet.no/klagenemnda-for-offentlige-anskaffelser-kofa/>

⁽¹⁴⁹⁾ Ks. 3.1.3 ja 3.1.4 kohta.

⁽¹⁵⁰⁾ Alaviitteessä 77 mainitut yhteisöjen tuomioistuimen tuomiot.

⁽¹⁵¹⁾ Alaviitteessä 77 mainitun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion 1 kohta.

⁽¹⁵²⁾ Alaviitteessä 77 mainitun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion 71 ja 72 kohta.

⁽¹⁵³⁾ Alaviitteessä 77 mainitun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion 116–117 kohta.

- (135) Valvontaviranomainen ei myöskään ole samaa mieltä siitä, että toimenpiteiden a ja c korvatut toiminnot liittyvät valtiontuen käsitettä koskevien suuntaviivojen ⁽¹⁵⁴⁾ 17 kohdassa tarkoitettuun julkisen vallan käyttöön tai viranomaisen ominaisuudessa toimimiseen. Tarkasteltavassa tilanteessa kunta on pikemminkin maksanut korvausta palveluntarjoajalle, joka toimii kaupallisin ja taloudellisin perustein. Näin ollen tilanne on samankaltainen kuin silloin, kun kunta hankkii rakennukseen liittyviä rakennustöitä tai kunnallisten teiden kunnossapitoon liittyviä töitä kaupalliselta toimeksisaajalta.
- (136) Valvontaviranomainen ei myöskään ole vakuuttunut väitteestä, jonka mukaan yleistä turvallisuutta koskevia tavoitteita edistävät toiminnot olisi luokiteltava vastaavasti kuin sosiaalisissa, kulttuurisissa, kasvatuksellisissa ja pedagogisissa tarkoituksissa harjoitettava muu kuin taloudellinen toiminta. Oikeuskäytännön perusteella ei voida päätellä, että toiminnot ovat itsessään muuta kuin taloudellista toimintaa, koska niillä pyritään saavuttamaan tietty tavoite. Kuten on jo todettu, tätä varten on selvitettävä erityisolosuhteet, joissa toimintaa harjoitetaan. Esimerkiksi yhteiskunnan omaisuuteen liittyviä kunnossapitotoimia voidaan selvästi toteuttaa taloudelliselta pohjalta, vaikka ne olisivat välttämättömiä käyttäjien turvallisuuden kannalta.

5.2.3 Päätelmä

- (137) Edellä esitetyn perusteella valvontaviranomainen päätelee, että toimenpiteitä a ja c koskeva korvaus on kertynyt yritykselle. Siltä osin kuin LED-valaisinten rahoittamisesta (toimenpide b) on aiheutunut etua samoille yhteisöille, sen katsotaan myös aiheutuneen yritykselle.

5.3 VALTION VAROJEN KÄYTTÖ

- (138) Jotta toimenpide olisi valtiontukea, sen on oltava valtion myöntämä tai valtion varoista myönnetty. Valtion varojen käsite käsittää valtioiden alueellisten viranomaisten varat ⁽¹⁵⁵⁾.
- (139) Kaikki toimenpiteet rahoitetaan kunnan talousarviosta. Näin ollen niihin liittyy valtion varojen käyttöä.

5.4 ETU

5.4.1 Johdanto

- (140) ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu etu on mikä tahansa taloudellinen hyöty, jota yritys ei olisi saanut tavanomaisissa markkinaolosuhteissa ⁽¹⁵⁶⁾. Näin ollen etua voivat aiheuttaa paitsi positiiviset suoritukset, kuten avustukset, lainat tai suorat sijoitukset, myös toimenpiteet, jotka eivät ole avustuksia sanan suppeassa merkityksessä mutta jotka ovat sekä luonteeltaan että vaikutuksiltaan avustusten kaltaisia ⁽¹⁵⁷⁾. Tämän mukaisesti toimenpiteen ei voida katsoa jäävän valtiontukikiellon soveltamisalan ulkopuolelle pelkästään, koska se on muodoltaan sopimus, jossa sitoudutaan vastavuoroisiin suorituksiin ⁽¹⁵⁸⁾.

⁽¹⁵⁴⁾ Alaviitteessä 79 mainitut valtiontuen käsitettä koskevat suuntaviivat.

⁽¹⁵⁵⁾ Alaviitteessä 79 mainittujen valtiontuen käsitettä koskevien suuntaviivojen 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

⁽¹⁵⁶⁾ Alaviitteessä 79 mainittujen valtiontuen käsitettä koskevien suuntaviivojen 66 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 11.7.1996, Syndicat français de l'Express international (SFEI) ym. v. Ranskan postilaitos ym., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 60 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 29.4.1999, Espanja v. komissio, C-342/96, ECLI:EU:C:1999:210, 41 kohta.

⁽¹⁵⁷⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 2.7.1974, Italia v. komissio, 173/73, ECLI:EU:C:1974:71, 13 kohta; EFTAn tuomioistuimen 17 päivänä elokuuta 2012 asiassa E-12/11, Asker Brygge v. EFTAn valvontaviranomainen, antama tuomio, EFTAn oikeustapauskokoelma 2012, s. 536, 55 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 20.11.2003, Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie v. GEMO SA, C-126/01, ECLI:EU:C:2003:622, 28 kohta.

⁽¹⁵⁸⁾ Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 28.1.1999, BAI v. komissio, T-14/96, ECLI:EU:T:1999:12, 71 kohta.

5.4.2 *Etua ei voida sulkea pois Altmark-edellytysten perusteella*

5.4.2.1 **Altmark-edellytykset**

(141) Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen sovelletaan tiettyä oikeuskäytäntöä. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Altmark antamasta tuomiosta seuraa, että tällaisissa tapauksissa ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun edun olemassaolo voidaan sulkea pois, kun seuraavat neljä kumulatiivista ehtoa täyttyvät ⁽¹⁵⁹⁾:

- i. ”Ensinnäkin edunsaajayrityksen tehtäväksi on tosiasiallisesti annettava julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen ja nämä velvoitteet on määriteltävä selvästi.
- ii. Toiseksi ne parametrit, joiden perusteella korvaus lasketaan, on etukäteen vahvistettava objektiivisesti ja läpinäkyvästi [...].
- iii. Kolmanneksi korvaus ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen, jotta voidaan kattaa kaikki ne kustannukset tai osa niistä kustannuksista, joita julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa, kun otetaan huomioon kyseisestä toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämisestä saatava kohtuullinen voitto.
- iv. Neljänneksi silloin, kun julkisen palvelun velvoitteiden täyttämistä vastaavaa yritystä ei tietyssä konkreettisessa tapauksessa valita sellaisessa julkisissa hankintoja koskevassa menettelyssä, jossa on mahdollista valita se ehdokas, joka kykenee tuottamaan kyseiset palvelut julkisyhteisön kannalta vähäisimminkin kustannuksin, tarvittavan korvauksen taso on määriteltävä tarkastelemalla sellaisia kustannuksia, joita hyvin johdetulle ja [...] varustetulle keskivertoyritykselle aiheutuisi kyseisten velvoitteiden täyttämistä, kun otetaan huomioon toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämistä saatava kohtuullinen voitto.”

(142) Valvontaviranomainen on julkaissut ohjeita ⁽¹⁶⁰⁾ valtiontukisääntöjen soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista myönnettäviin korvauksiin. Altmark-edellytyksiä käsitellään kyseisten ohjeiden 3 jaksossa.

5.4.2.2 **Altmark-edellytysten soveltaminen käsiteltävään asiaan**

(143) Ensimmäisen edellytyksen mukaan edunsaajayritystä on vaadittava täyttämään selvästi määritellyt julkisen palvelun velvoitteet.

(144) Unionin tuomioistuimen mukaan tämän edellytyksen tarkoituksena on varmistaa avoimuus ja oikeusvarmuus. Se edellyttää, että on määriteltävä ensinnäkin, onko edunsaajayrityksen tehtäväksi tosiasiallisesti annettu julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen, ja toiseksi, onko nämä velvoitteet määritelty selvästi kansallisessa lainsäädännössä. Näin ollen sellaisten vähimmäisvaatimusten on täyttyttävä, jotka liittyvät yhden tai useamman sellaisen viranomaisen toimen olemassaoloon, jossa määritellään riittävän täsmällisesti ainakin niille yrityksille kuuluvien julkisen palvelun velvoitteiden luonne, kesto ja laajuus, joiden tehtäväksi näiden velvoitteiden täyttäminen on annettu ⁽¹⁶¹⁾.

(145) Tämän mukaisesti unionin tuomioistuin piti voimassa unionin yleisen tuomioistuimen päätelmän, jonka mukaan ensimmäinen Altmark-edellytys ei ollut täyttynyt, koska kyseessä olevaa palvelua ei ollut määritelty kansallisessa lainsäädännössä selvästi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi. Tätä päätelmää ei voitu kyseenalaistaa sen perusteella, että asianomaisilla markkinoilla on markkinahäiriö ja että kyseessä oleva palvelu on toimintaa, jota voidaan luonnehtia yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi. Tällaisilla seikoilla ei ole merkitystä sen määrittämisessä, onko julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen tosiasiallisesti annettu kyseisten yritysten tehtäväksi julkisella toimella ja onko kyseiset velvoitteet määritelty siinä selvästi ⁽¹⁶²⁾.

⁽¹⁵⁹⁾ Alaviiteessä 26 mainittu tuomio asiassa Altmark, 87–93 kohta.

⁽¹⁶⁰⁾ EUVL L 161, 13.6.2013, s. 12 (liite I), ja ETA-täydennysosa N:o 34, 13.6.2013, s. 1 (liite I).

⁽¹⁶¹⁾ Unionin tuomioistuimen tuomio 20.12.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco ym. v. komissio, C-66/16 P, ECLI:EU:C:2017:654, 72 ja 73 kohta.

⁽¹⁶²⁾ Ks. edellinen alaviite, 74–75 kohta.

- (146) Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa lisäksi, että yrityksen toiminnan on perustuttava julkisen vallan toimeen, jotta yrityksen voitaisiin katsoa tuottavan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja⁽¹⁶³⁾. Tällaiset toimeksiannot voidaan tehdä myös sopimuksilla, kunhan ne ovat viranomaisen tekemiä ja sitovia⁽¹⁶⁴⁾. Palvelu ei ole myöskään pelkästään siitä syystä, että siitä on tehty julkinen sopimus, automaattisesti ja ilman täsmennyksiä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu⁽¹⁶⁵⁾.
- (147) Näin ollen keskeinen kysymys ei ole, olisiko kunta voinut antaa BKK-konsernin yritysten tehtäväksi kyseiset palvelut kattavan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun, vaan se, oliko kunta tosiasiaa tehnyt niin.
- (148) Tämän arvioimisessa luonnollinen lähtökohta on, että Norjan viranomaiset tai BKK Veilyks ei kumpikaan ole esittäneet, että BKK-konsernin tehtäväksi olisi annettu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu.
- (149) Kuten edellä 3 ja 4 kohdasta käy ilmi, Norjan viranomaiset eivät ole omissa huomautuksissaan viitanneet lainkaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevaan lakiin. BKK Veilyks on pelkästään todennut, että jos katuvalaistuksen tarjoaminen on yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu, Altmark-edellytykset täyttyvät. Tämä viittaa aloittamispäätöksessä esitetyn alustavan havainnon mukaisesti siihen, että BKK-konsernin yrityksillä ei ole ollut eikä ole näiden toimenpiteiden osalta täytettävänä julkisen palvelun veloitetta⁽¹⁶⁶⁾.
- (150) Tätä näkemystä tukevat myös Norjan viranomaisten toimittamat sopimukset.
- (151) Kuten edellä olevassa 3 kohdassa selitettiin, vuoden 1996 myyntisopimuksen pääsisältönä oli, että kunta myi ja BKK DA osti yrityksen. Vaikka sopimus sisälsi määräyksiä katuvalaistuksen ja siihen liittyvien palvelujen tulevasta toimittamisesta, toimitetut asiakirjat eivät sisällä mitään viitteitä siitä, että kunta olisi oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla asettanut BKK DA:lle julkisen palvelun veloitteita.
- (152) Sama koskee myöhempiä BKK-konsernin yritysten kanssa tehtyjä sopimuksia. BKK-konsernin määräysvallassa olevia katuvaloja koskevat toiminnot kuvastavat tilannetta, jossa kunta tekee hankinnan välttämättömä omaisuuserää hallinnoivalta myyjältä, eikä julkisen palvelun veloitteiden asettamista. Kunnan omistamien katuvalojen ylläpito ja huolto on hankittu panoksena, jota kunta käyttää katuvalaistuksen tarjoamiseen tämän infrastruktuurin kautta. Molemmat toiminnot on sisällytetty sopimukseen ilman määräystä, selitystä tai viittausta siihen, että BKK-konsernin yrityksille olisi annettu tehtäväksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu.

5.4.2.3 Päätelmä

- (153) Edellä esitettyjen huomioiden perusteella valvontaviranomainen vahvistaa aloittamispäätöksessä esittämänsä alustavan päätelmän. BKK-konsernin yrityksillä ei ole ollut eikä ole näiden kolmen toimenpiteen osalta täytettävänä julkisen palvelun veloitetta. Näin ollen etua ei voida sulkea pois Altmark-edellytysten perusteella.

5.4.3 Markkinataloustoimijaperiaate

5.4.3.1 Taustaa

- (154) Julkisyhteisöjen toteuttamien taloudellisten transaktioiden ei katsota antavan etua eivätkä ne näin ollen ole valtiontukea, jos niissä noudatetaan tavanomaisia markkinaehtoja. Markkinaehtoisuutta arvioidaan markkinataloustoimijaperiaatteen perusteella.

⁽¹⁶³⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 23.10.1997, komissio v. Ranskan tasavalta, C-159/94, ECLI:EU:C:1997:501, 65 kohta.

⁽¹⁶⁴⁾ Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 7.11.2012, Coordination bruxelloise d'institutions sociales et de santé (CBI) v. komissio, T-137/10, ECLI:EU:T:2012:584, 109 kohta.

⁽¹⁶⁵⁾ Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 26.11.2015, Espanja v. komissio, T-461/13, ECLI:EU:T:2015:891, 71 kohta. Tuomio vahvistettiin muutoksenhaussa unionin tuomioistuimen tuomiossa 20.12.2017, Espanja v. komissio, C-81/16 P, ECLI:EU:C:2017:1003. Ks. erityisesti unionin tuomioistuimen tuomion 49 kohta.

⁽¹⁶⁶⁾ Aloittamispäätöksen johdanto-osan 33 kappale.

- (155) Kun tilannetta arvioidaan markkinataloustoimijaperiaatteen perusteella, ratkaisevaa on se, ovatko julkisyhteisöt toimineet kuten markkinataloustoimija olisi toiminut vastaavassa tilanteessa⁽¹⁶⁷⁾. Näin ollen huomioon otetaan ainoastaan edut ja velvollisuudet, jotka liittyvät rooliin talouden toimijana eivätkä julkisen vallan käyttäjänä⁽¹⁶⁸⁾.
- (156) Kysymys siitä, liittyykö transaktioon valtiontukea, on ratkaistava ottamalla huomioon tilanne, joka vallitsi transaktiosta päätettäessä⁽¹⁶⁹⁾. Se, mitä pidetään tavanomaisena korvauksena, perustuu näin ollen tekijöihin, jotka normaaleissa markkinaolosuhteissa toimiva yritys olisi ottanut huomioon vahvistaessaan korvauksia⁽¹⁷⁰⁾.
- (157) Markkinataloustoimijaperiaatteen soveltaminen edellyttää valvontaviranomaiselta monitahoista taloudellista arviointia⁽¹⁷¹⁾. Tämä arviointi on tehtävä käytettävissä olevien objektiivisten ja todennettavissa olevien seikkojen perusteella⁽¹⁷²⁾.
- (158) Kantelussa esitetyn mukaisesti valvontaviranomainen arvioi seuraavaksi, onko BKK-konsernille maksettu ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a) markkinahintoja suurempaa korvausta. Sen jälkeen valvontaviranomainen arvioi, onko 12 000 LED-valaisimen rahoittaminen (toimenpide b) antanut BKK-konsernille etua.
- (159) Lopuksi valvontaviranomainen käsittelee pääomakustannusten korvaamista (toimenpide c). Kyseisessä arvioinnissa valvontaviranomainen tarkastelee ensinnäkin, oliko pääomakustannusten korvaaminen yleisen markkinatavan mukaista. Toiseksi valvontaviranomainen arvioi, oliko BKK-konsernille maksettu näistä kustannuksista markkinahintaa suurempaa korvausta.

5.4.4 Toimenpide a – ylläpito ja huolto

5.4.4.1 BKK:n omistamasta infrastruktuurista maksettu korvaus

- (160) Valvontaviranomainen on saanut muodollisen tutkintamenettelyn aikana lisätietoja kunnan toteuttamasta Bergen Lysverkerin myynnistä.
- (161) Kuten 3.1.2 kohdassa todettiin, kunta myi kunnallisen yksikön Bergen Lysverkerin ja sen omaisuuden ja toiminnan BKK DA:lle vuonna 1996. Vaikka BKK DA hankki Bergen Lysverkerin tarjouskilpailumenettelyssä, myynti oli myös sisäinen tytäryhtiön siirto. BKK DA oli tuohon aikaan kokonaan kunnan määräysvallassa.
- (162) Vuoden 1996 myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdassa vahvistettiin mekanismi, jolla säännellään korvausta, joka myönnetään katuvalaistuksen tulevasta tarjoamisesta BKK DA:n ostaman infrastruktuurin kautta. Kuten 3.1.2 ja 4.1.1 kohdassa esitetyistä tiedoista käy ilmi, Norjan viranomaiset ja BKK Veilys ovat samaa mieltä siitä, että kyseinen määräys on sitonut ja edelleen sitoo niitä korvausta määrittäessä.
- (163) Kuten jo todettiin, kysymys siitä, liittyykö transaktioon valtiontukea, on ratkaistava ottamalla huomioon tilanne, joka vallitsi transaktiosta päätettäessä⁽¹⁷³⁾. Tämä tarkoittaa, että jos vuoden 1996 myyntisopimuksessa tarkoitettu korvausmekanismi oli määritetty tavalla, joka sen määrittämishetkellä rajoitti tulevat korvaustasot markkinahintojen tasolle, kyseisen mekanismin mukaisesti myöhemmin lasketusta korvauksesta ei aiheudu etua⁽¹⁷⁴⁾.

⁽¹⁶⁷⁾ Alaviitteessä 79 mainittujen valtiontuen käsitettä koskevien suuntaviivojen 76 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 21.3.1991, Italia v. komissio, C-305/89, ECLI:EU:C:1991:142, 19 kohta; yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 6.3.2003, Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen v. komissio, yhdistetyt asiat T-228/99 ja T-233/99, ECLI:EU:T:2003:57, 208 kohta.

⁽¹⁶⁸⁾ Alaviitteessä 79 mainittujen valtiontuen käsitettä koskevien suuntaviivojen 77 kohta; unionin tuomioistuimen tuomio 5.6.2012, komissio v. Électricité de France (EDF), C-124/10 P, ECLI:EU:C:2012:318, 79, 80 ja 81 kohta.

⁽¹⁶⁹⁾ Alaviitteessä 167 mainittu tuomio asiassa Westdeutsche Landesbank Girozentrale, 245 ja 246 kohta.

⁽¹⁷⁰⁾ Alaviitteessä 156 mainittu tuomio asiassa Syndicat français de l'Express international (SFEI), 60 ja 61 kohta.

⁽¹⁷¹⁾ Unionin tuomioistuimen tuomio 2.9.2010, komissio v. Scott SA, C-290/07 P, ECLI:EU:C:2010:480, 68 kohta. Ks. myös unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 27.4.2022, Petra Flašker v. komissio, T-392/20, ECLI:EU:T:2022:245, 42 kohta.

⁽¹⁷²⁾ Alaviitteessä 168 mainittu tuomio asiassa Électricité de France (EDF), 102 kohta.

⁽¹⁷³⁾ Alaviitteessä 167 mainittu tuomio asiassa Westdeutsche Landesbank Girozentrale, 245 ja 246 kohta.

⁽¹⁷⁴⁾ Ks. optiosopimusten osalta alaviitteessä 157 mainitun asiassa Asker Brygge annetun tuomion 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

- (164) Näin ollen on arvioitava ensinnäkin, oliko korvausmekanismi suunniteltu tavalla, jolla tuleva korvaus rajoitetaan markkinahintojen tasolle. Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, on toiseksi arvioitava, onko mekanismeja tosiasiallisesti noudatettu.
- (165) Yhteisöjen tuomioistuin korosti Ranskan postilaitoksen (La Poste) tytäryhtiölleen SFMI-Chronopostille (Chronopost) antamasta avusta maksetun korvauksen markkinoille soveltumista koskevassa asiassa, että Chronopostille tarjotut palvelut olivat erottamattomasti sidoksissa Ranskan postilaitoksen hallinnoimaan ainutlaatuisen postiverkkoon. Koska tätä verkkoa ei ollut suunniteltu kaupallisten näkökohtien perusteella, yksityinen yritys ei olisi perustanut tällaista verkkoa ilman valtion toimia ⁽¹⁷⁵⁾.
- (166) Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että tässä tilanteessa Ranskan postilaitokselle aiheutuneet kustannukset sen tarjoamista palveluista voisivat olla tällaisia objektiivisia ja todennettavissa olevia seikkoja, joiden perusteella korvauksen markkinoille soveltuvuutta olisi arvioitava. Edun olemassaolo voitaisiin sulkea pois, jos ensiksikin osoitetaan, että vaadittu vastike kattoi asianmukaisesti palvelujen tarjoamisesta aiheutuneet muuttuvat lisäkustannukset ja asianmukaisen osan kiinteistä kustannuksista sekä asianmukaisen tuoton omalle pääomalle, ja jos toiseksi mikään ei anna aihetta epäillä, että kyseiset seikat olisi arvioitu väärin tai vahvistettu mielivaltaisesti ⁽¹⁷⁶⁾.
- (167) Käsiteltävä asia koskee myös palveluja, jotka ovat erottamattomasti sidoksissa ainutlaatuisen verkkoon, joka ei perustu kaupalliseen logiikkaan ja jota yksityinen yritys ei olisi perustanut ilman valtion toimia. Lisäksi kunta omisti BKK DA:n kokonaan myyntisopimuksen tekohetkellä.
- (168) Tämän perusteella valvontaviranomainen katsoo, että vuoden 1996 myyntisopimuksen korvausmekanismiin määrittämisaikajaksokohdaksi vallinnut tilanne oli verrattavissa yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Chronopost arvioimaan tilanteeseen. Näin ollen valvontaviranomainen katsoo, että siltä osin kuin tämä korvausmekanismi täyttää asiassa Chronopost esitetyt vaatimukset, se on markkinaehtojen mukainen.
- (169) Kuten 3.1.2 kohdassa todetaan, vuoden 1996 myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdan mukaan korvauksen olisi katettava BKK:n toimintakustannukset sekä säännelty tuotto sidotusta pääomasta. Näin ollen siltä osin kuin kyseessä on ylläpitoon ja huoltoon liittyvä osa, tämä mekanismi sallii vain kustannusten kattamisen. Valvontaviranomaisen saamat tiedot eivät myöskään viittaa siihen, että korvauskelpoisina olisi pidetty väärin arvioituja tai mielivaltaisesti vahvistettuja kustannuksia, jotka olisivat olleet seurausta esimerkiksi keinotekoisesta matalasta tehokkuustasosta tai epäsuorien kustannusten epäasianmukaisesta kohdentamisesta. Tämän perusteella valvontaviranomainen katsoo, että ylläpitoon ja huoltoon liittyvä korvausmekanismin osa on asiassa Chronopost määritettyjen vaatimusten mukainen.
- (170) Toinen kysymys koskee sitä, onko vuoden 1996 myyntisopimukseen sisältyvää korvausmekanismeja noudatettu. Tältä osin rationaalisesti toimiva yksityinen toimija olisi asiaan liittyvät summat huomioon ottaen investoinut riittävästi varoja vaatimusten noudattamisen varmistamiseksi. Tämä kattaisi BKK-konsernin esittämien hintojen perustan tarkastamisen myös sen osalta, miten suorat ja välilliset kustannukset määritettiin. Valvontaviranomainen on lisäksi vakuuttunut siitä, että yksityinen ostaja olisi käynnistänyt oikeustoimia, jos palveluntarjoaja ei olisi ollut halukas dokumentoimaan, että sen hinnat noudattavat sovittua korvausmekanismeja.
- (171) Kuten 3.3 kohdassa kuvailtiin, kunta on kyseenalaistanut BKK-konsernin hinnoittelun, jota se on pitänyt korkeana. Kunta on lisäksi myöntänyt, ettei se voi sulkea pois sitä mahdollisuutta, että korvaustasojen seurauksena maksettiin liiallisia korvauksia, ja että on ongelmallista, ettei veloitetujen hintojen perustaa ole dokumentoitu. Lisäksi kunnalla on ollut tämä huoli koko muodollisen tutkintamenettelyn kattaman ajanjakson ajan.
- (172) Edellä 4.1.3 kohdassa esitetyt BKK Veilysin toimittamat tiedot eivät sisällä yksityiskohtaista tietoa siitä, mihin veloitetut hinnat perustuvat. Tiedoissa ei varsinkaan vahvisteta ylläpitoon ja huoltoon liittyvien toimintojen suorita ja välillisiä kustannuksia eikä sitä, miten ne on määritetty. Välillisten kustannusten osalta ei ole tietoa siitä, mitä kustannusten jakamismekanismeja käytetään ja miksi sitä pidetään asianmukaisena. Tämä tarkkuuden puute on osoitus siitä, ettei vuoden 1996 myyntisopimukseen sisältyvää korvausmekanismeja ole noudatettu.

⁽¹⁷⁵⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 3.7.2003, Chronopost v. Ufex ym., yhdistetyt asiat C-83/01 P, C-93/01 P ja C-94/01 P, ECLI:EU:C:2003:388, 36 ja 37 kohta.

⁽¹⁷⁶⁾ Ks. edellinen alaviite, 38–40 kohta.

- (173) Johdanto-osan 69 kappaleessa vahvistetut KOSTRA-tietokantaan sisältyvät luvut kuvaavat kunkin kunnan kokonaiskustannuksia (mukaan lukien sähkö) valaisinpistettä kohden vuodessa. Näistä luvuista käy ilmi, että vuosien 2015–2019 aikana kunnan kustannukset olivat koko ajan suurimmat kymmenestä mukana olevasta suuresta kunnasta.
- (174) Kuntien väliset kustannuserot voivat johtua useista tekijöistä, kuten edellä johdanto-osan 67, 68 ja 94 kappaleessa selitetään. Norjan viranomaiset ja BKK Veilys eivät ole kuitenkaan toimittaneet tietoja, jotka osoittaisivat, että KOSTRA-tietokannassa olevat kustannustasot ovat perusteltuja. BKK Veilys on vain väittänyt, että tietyt tekijät vaikuttavat Bergenissä aiheutuviin kustannuksiin, mutta asiasta ei ole esitetty tarkempia tietoja.
- (175) Valvontaviranomainen katsoo näin ollen, että KOSTRA-tietokantaan sisältyvien lukujen perusteella vaikuttaa siltä, että BKK-konsernille on maksettu liiallista korvausta. Nämä luvut eivät kuitenkaan ole riittävän tarkkoja, jotta voitaisiin päätellä, missä määrin liialliset korvaukset koskevat ylläpitoa ja huoltoa (toimenpide a) tai pääomakustannuksia (toimenpide c).
- (176) Edellä esitetyn perusteella toimitetut tiedot viittaavat kokonaisuudessaan siihen, että korvaus on todennäköisesti ylittänyt vuoden 1996 myyntisopimukseen sisältyvän mekanismin mukaisen tason. Tämä viittaa siihen, että kunta ei ole toteuttanut tarvittavia toimia sen varmistamiseksi, että tätä mekanismia noudatetaan. Näin ollen kunta ei ole toiminut yksityisen ostajan tavoin.

5.4.4.2 Kunnan omistamasta infrastruktuurista maksettu korvaus

- (177) Kuten 3.1.3, 3.1.4 ja 3.1.5 kohdassa on kuvattu, kunta on omistanut ja omistaa edelleen useita katuvaloja kunnallisten teiden varsilla. Lisäksi kuten 3.1.4 kohdassa todettiin, tämän kunnan omistaman infrastruktuurin ylläpito ja huolto on 1 päivästä huhtikuuta 2020 alkaen toteutettu kunnan kilpailuttaman sopimuksen mukaisesti.
- (178) Kuten kyseistä sopimusta koskevasta tarjouspyynnöstä käy ilmi, kunta sai vapaasti hankkia kunnan omistaman infrastruktuurin ylläpidon ja huollon miltä tahansa halukkaalta palveluntarjoajalta eikä sitä sitonut mikään ennalta määritelty korvausmekanismi. Tästä syystä valvontaviranomainen arvioi erikseen tästä toiminnasta maksetut korvaukset.
- (179) Edellä 3.1.4 kohdassa esitetyt tiedot viittaavat siihen, että kilpailutettu sopimus myönnettiin kilpailuun perustuvalla, läpinäkyvällä ja syrjimättömällä valintamenettelyllä, johon ei liity ehtoja, hankintoja koskevan ETA:n lainsäädännön mukaisesti. Myöntämispäätös perustui halvimpaan hintaan, eikä mikään viittaa siihen, että vallitseva markkinahinta olisi ollut alhaisempi kuin saavutettu hinta. Tämän perusteella valvontaviranomainen katsoo, että kilpailutetun sopimuksen mukaisesti ylläpidosta ja huollosta maksettu korvaus ei ole aiheuttanut etua BKK-konsernille⁽¹⁷⁷⁾.
- (180) Ennen 1 päivää huhtikuuta 2020 suoritetuista toiminnoista maksetun korvauksen osalta valvontaviranomainen panee merkille, että vaikka kunta piti hintatasoa korkeana, se ei selvittänyt, olisiko palvelut voitu hankkia edullisemmin toiselta palveluntarjoajalta. Sen sijaan kunta hyväksyi, että toimintoihin sovellettiin samaa hintaa katuvaloa kohden kuin BKK-konsernin määräysvallassa olevan infrastruktuurin osalta. Näin ollen valvontaviranomainen toteaa, että kunta ei ole toiminut kuten yksityinen ostaja olisi toiminut.
- (181) Korvaustaso katuvaloa kohden oli sama kuin BKK-konsernin määräysvallassa olevien katuvalojen osalta. Kuten johdanto-osan 176 kappaleessa todetaan, toimitetut tiedot viittaavat kokonaisuudessaan siihen, että korvaustaso on todennäköisesti ylittänyt vuoden 1996 myyntisopimukseen sisältyvällä kustannusperusteisella mekanismilla sallitun tason. Tämä viittaa myös siihen, että kunta on maksanut palvelujen hankkimisesta enemmän kuin avoimilla markkinoilla.
- (182) Mikään toimitetuissa tiedoissa ei osoita toisin. Kuten johdanto-osan 173–175 kappaleessa todetaan, KOSTRA-tietokantaan sisältyvien lukujen perusteella vaikuttaa siltä, että BKK-konsernille on maksettu liiallista korvausta. Nämä luvut eivät kuitenkaan ole riittävän tarkkoja, jotta voitaisiin päätellä, missä määrin liialliset korvaukset koskevat ylläpitoa ja huoltoa (toimenpide a) tai pääomakustannuksia (toimenpide c).

⁽¹⁷⁷⁾ Alaviiteessä 79 mainittujen valtiontuen käsitettä koskevien suuntaviivojen 89–96 kohta.

- (183) Valvontaviranomainen on myös tarkastellut 1 päivästä huhtikuuta 2020 alkaen suoritettavia palveluja koskevan tarjouskilpailun tulosta. Kuten johdanto-osan 48 kappaleessa todetaan, kilpailutettu sopimus kattoi kuitenkin myös BKK-konsernin omistamaan verkkoon asennetut 12 000 LED-valaisinta. Kilpailutetun sopimuksen nojalla saavutetut ehdot eivät näin ollen ole merkityksellisesti vertailukelpoisia kunnan omistamien katuvalojen osalta aiemmin veloitettujen hintojen kanssa.
- (184) Valvontaviranomaisen on näin ollen tehtävä päätelmänsä muiden saatavilla olevien tietojen perusteella. Kuten johdanto-osan 180–182 kappaleessa todetaan, kaikkien näiden tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että BKK-konsernille on maksettu liiallisia korvauksia myös kunnan omistamien katuvalojen osalta.

5.4.4.3 Päätelmä

- (185) Edellä esitetyn arvioinnin perusteella valvontaviranomainen päätelee, että BKK-konsernille on maksettu liiallisia korvauksia Bergenin kunnallisten teiden varsilla olevien katuvalojen ylläpidosta ja huollosta. BKK-konsernin omistamien katuvalojen osalta liiallisia korvauksia maksetaan edelleen. Kunnan omistamien katuvalojen osalta liialliset korvaukset rajoittuvat 1 päivään huhtikuuta 2020 saakka suoritettuihin toimintoihin.
- (186) Vaikka toimitetuista tiedoista käy ilmi, että etua on myönnetty, valvontaviranomainen ei tietojen perusteella pysty määrittämään edun määrää. Tämä näkyy jäljempänä 10 kohdassa esitetystä perintämääräyksessä.

5.4.5 Toimenpide b – 12 000 LED-valaisimen rahoittaminen

- (187) Kuten edellä 3.4 ja 4.1.4 kohdassa esitetystä tiedoista seuraa, kunta hankki LED-valaisimet ulkopuoliselta palveluntarjoajalta. Niiden omistajuutta ei ole siirretty eikä tulla siirtämään BKK-konsernille. Näin ollen etua ei ole aiheutunut siitä, ettei kunta ole säilyttänyt LED-valaisinten omistajuutta.
- (188) Norjan viranomaiset ja BKK Veilys ovat myös selvittäneet, että LED-valaisinten ostaminen oli ylimääräinen parannus, jota BKK Veilys ei ollut velvollinen toteuttamaan. Tämän perusteella voidaan todeta, ettei etua ole aiheutunut siitä, että kunta on vapauttanut BKK Veilysin maksuista, jotka sen olisi pitänyt maksaa sopimuksen (tai sopimusten) ehtojen mukaisesti.
- (189) LED-valaisinten ylläpitoa ja huoltoa koskevat tehtävät sisältyivät erilliseen palveluhankintasopimukseen, joka oli kilpailutettu. Tämän sopimuksen mukaisesta korvauksesta ei ole johdanto-osan 179 kappaleessa esitetystä syistä aiheutunut etua BKK-konsernille.
- (190) Edellä esitetyn perusteella valvontaviranomainen katsoo, että 12 000 LED-valaisimen rahoittaminen (toimenpide b) ei sinänsä ole aiheuttanut etua BKK-konsernin yrityksille. Jäljempänä olevassa johdanto-osan 191 ja 192 kappaleessa esitetystä syistä valvontaviranomainen korostaa kuitenkin, että LED-valaisinten asentaminen on tarpeen ottaa huomioon, kun määritetään toimenpiteiden a ja c mukaisten liiallisten korvausten tasoa.
- (191) Siltä osin kuin valaisinten asennus on vähentänyt ylläpito- ja huoltokustannuksia ilman, että tämä johtaa vuoden 1996 myyntisopimuksen kustannusperusteisen mekanismin mukaiseen korvauksen alentamiseen, kyseessä olisi toimenpiteen a mukainen liiallinen korvaus. Valvontaviranomainen toteaa tältä osin, että vaikka kilpailutettu sopimus kattaa LED-valaisinten ylläpidon ja huollon, näyttää siltä, että BKK-konsernille maksetaan edelleen johdanto-osan 45 kappaleessa kuvatun sopimuksen mukaisesti korvauksia sen infrastruktuurin ylläpidosta ja huollosta, johon nämä valaisimet on asennettu. Lisäksi vaikuttaa siltä, että korvaustaso on pysynyt samana kuin silloin, kun sopimus kattoi myös LED-valaisimilla korvatut valaisimet ⁽¹⁷⁸⁾.

⁽¹⁷⁸⁾ Norjan viranomaiset totesivat 12 päivänä huhtikuuta 2021 päivätyn kirjeen (kirjattu asiakirjanumerolla 1194249) sivulla 11, että Bergenin kunnan ja Veilys AS:n välisen ylläpitoa ja huoltoa koskevan sopimuksen ehdot eivät ole muuttuneet LED-valaisinten asennuksen seurauksena.

- (192) Määritettäessä vuoden 1996 myyntisopimukseen sisältyvän, tuottoasteen sääntelyn mukaista asianmukaista korvaustasoa toimenpiteen c osalta, on tarpeen ottaa huomioon, että kunta omistaa LED-valaisimet. Koska LED-valaisimet ovat kunnan omistuksessa, niitä ei voida sisällyttää pääomapohjaan, josta korvaus maksetaan. Lisäksi LED-valaisimilla korvattujen valaisinten mahdollinen jäljellä oleva arvo olisi pitänyt poistaa tästä pääomapohjasta.

5.4.6 Toimenpide c – pääomakustannusten korvaaminen

5.4.6.1 Johdanto

- (193) Kuten 3.1.2 kohdassa selitetään, pääomakustannusten korvaaminen on toinen osa vuoden 1996 myyntisopimuksessa vahvistettua mekanismia. Kuten 3.5 kohdassa esitetään tarkemmin, infrastruktuuriin liittyvät pääomakustannukset ovat yksi useista kustannustekijöistä, jotka sisältyvät katuvalaistuksen tarjoamiseen. Tämä tarkoittaa, että jos kunta olisi omistanut kyseisen infrastruktuurin, se olisi vastannut suoraan tällaisista pääomakustannuksista. Kun taas katuvalaistus tuotetaan käyttämällä toisen oikeushenkilön omistamaa infrastruktuuria, pääomakustannukset kuuluvat kyseiselle oikeushenkilölle. Näiden uusien tietojen perusteella valvontaviranomainen pitää tavanomaisen käytännön mukaisena, että infrastruktuurin omistajalle maksetaan korvaus pääomakustannuksista.
- (194) Vuoden 1996 myyntisopimukseen sisältyvän mekanismin mukaan BKK-konsernilla on oikeus sidottua pääomaa koskeviin pääomakustannuksiin, jotka vastaavat NVE:n säännellylle sähköverkkoinfrastruktuurille määrittämää tuottoastetta. Samaan tapaan kuin BKK:n omistamien katuvalojen ylläpidosta ja huollosta maksettavan korvauksen osalta valvontaviranomainen katsoo, että jos tämä korvausmekanismin osa oli laadittu tavalla, joka myyntisopimuksen tekohehkellä rajoitti tulevat korvaustasot markkinahintojen tasolle, sen mukaisesti myöhemmin lasketusta korvauksesta ei aiheudu etua ⁽¹⁷⁹⁾.
- (195) Johdanto-osan 166 kappaleessa kuvaillun asiassa Chronopost annetun tuomion mukaisesti pääomakustannusten arviointikriteerinä on, ylittääkö tuotto kohtuullisen tuoton sijoitetulle pääomalle. Näin ollen on ensinnäkin arvioitava, mahdollistaako vuoden 1996 myyntisopimukseen sisältyvä sääntely kohtuullisen tuoton (liiallisen tuoton sijaan). Jos tähän kysymykseen vastataan myönteisesti, toiseksi on tarkasteltava, onko korvaustasoissa noudatettu tätä rajoitusta.
- (196) Vuoden 1996 myyntisopimukseen sisältyvä pääoman tuoton sääntely koostuu kahdesta osatekijästä: i) korosta ja ii) pääomapohjasta, johon korkoa sovelletaan. Tuloksena oleva määrä edustaa pääoman vaihtoehtoiskustannuksia ja kattaa sekä oman pääoman ehtoisen rahoituksen että vieraan pääoman kustannukset.
- (197) Valvontaviranomainen toteaa alkuun, että pääoman vaihtoehtoiskustannuksia koskeva käsite on yleisesti hyväksytty ja kohtuullista tuottoa sijoitetulle pääomalle koskevan kriteerin mukainen. Näin ollen valvontaviranomainen siirtyy arvioimaan kahta sääntelyyn sisältyvää osatekijää (korko ja pääomapohja).

5.4.6.2 Korko

- (198) Kuten 3.1.1 kohdassa mainittiin, sähköverkot ovat luonnollisia monopoleja ja niihin sovelletaan Norjassa alakohtaista sääntelyä. Tämän järjestelmän mukaisesti NVE määrittää viitekorkonsa siten, että infrastruktuurin omistajat saavat sijoituksilleen kohtuullisen tuoton ⁽¹⁸⁰⁾.

⁽¹⁷⁹⁾ Ks. edellä oleva johdanto-osan 163 kappale oikeuskäytäntöviittauksineen.

⁽¹⁸⁰⁾ NVE:n tiedote nro 3/2021, päivitetty viimeksi 14 päivänä joulukuuta 2021. Tämän päätöksen antamisajankohtana tiedote oli saatavilla tietoa seuraavalla verkkosivustolla: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/968a7fea-1dde-4094-836a-6ad8ef9aef7c/202119109/3425690>

- (199) NVE arvioi tuottoasteen vuosittain käyttämällä keskimääräiseen pääomakustannukseen (WACC) liittyvää menetelmää. NVE:n WACC-arvion syöttöparametrit koostuvat useista sähköverkkoalalle ominaisista markkinoihin liittyvistä tekijöistä. Näitä ovat muun muassa oman pääoman beta-kerroin, toimialan luottopreemiot ja ihanteellinen pääomarakenne. Viime vuosikymmenen aikana viitekorko on ollut 5–7 prosenttia ⁽¹⁸¹⁾.
- (200) NVE:n mukaan sähköverkkotoiminnoille ovat ominaisia vakaat ja ennakoitavat tulot, ja niitä pidetään yleisesti ottaen vähäriskisinä. WACC:n oman pääoman beta-kertoimen arvioinnissa käytetään pörssiyhtiöitä, joilla on säänneltyjä tulovirtoja. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset julkisten verkkojen palveluntarjoajat ⁽¹⁸²⁾.
- (201) Kuten edellä todettiin, pääoman vaihtoehtokustannusten käsite on yhdenmukainen sen kriteerin kanssa, jonka mukaan veloitetun hinnan olisi mahdollistettava kohtuullinen tuotto sijoitetulle pääomalle. Lisäksi WACC-käsitettä käytetään yleisesti tällaisten kustannusten arvioimiseen.
- (202) Käsiteltävässä asiassa arvioitavien palvelujen osalta asianmukaisessa WACC:ssä olisi kuitenkin otettava huomioon katuvaloinfrastruktuuriin investoimisen vaihtoehtokustannukset. Asianmukaisen WACC:n olisi näin ollen ilmennettävä tähän toimintaan liittyvää riskiä.
- (203) Sähköverkkojen tapaan kyseinen katuvaloinfrastruktuuri on huomattavan pitkäikäinen luonnollinen monopoli. Koska kunnalla on jatkuva katuvalaistuksen tarve, tulojen vaihtelun riski on pieni. Lisäksi kun otetaan huomioon, että kunta maksaa sähköstä, kustannusten voidaan odottaa pysyvän vakaina.
- (204) Nämä tekijät viittaavat siihen, että NVE:n viitekoron käyttö oli asianmukainen korvaava indikaattori vaaditulle markkinaperusteiselle tuotolle katuvaloinfrastruktuurin toiminnoista. Valvontaviranomainen ei ole saanut tietoja, jotka osoittaisivat, että näin ei ole.
- (205) Tämän perusteella valvontaviranomainen katsoo, että NVE:n viitekoron käyttämistä koskeva määräys oli kohtuullisen tuottotason mukainen ja siksi asiassa Chronopost annetun tuomion mukainen. Kuten jäljempänä olevasta pääomapohjaan liittyvästä arvioinnista kuitenkin käy ilmi, toimitetuissa tiedoissa ei määritetä, miten korvaus on laskettu käytännössä.

5.4.6.3 Pääomapohja

- (206) Vuoden 1996 myyntisopimuksessa ei vahvisteta, mitä menetelmiä pääomapohjan muodostavan sidotun pääoman määrittämiseen sovelletaan. Mikään sanamuodossa ei kuitenkaan viittaa siihen, että BKK-konsernilla olisi oikeus liialliseen tuottotasoon monopolivoittojen muodossa. Kustannusvoittolisämenetelmiä, kuten myyntisopimukseen sisältyvää mekanismia, käytetään päinvastoin tavanomaisesti säännellyillä toimialoilla sen varmistamiseksi, että korvaustaso on kohtuullinen. Tämän perusteella valvontaviranomainen katsoo, että määräys, jonka mukaan NVE:n viitekorkoa on sovellettava sidottuun pääomaan, sisältää sen, että pääomapohja määritetään asianmukaisesti tavalla, jolla varmistetaan kohtuullinen tuottotaso. Näin ollen tämä osatekijä on myös asiassa Chronopost annetun tuomion mukainen.
- (207) Sen suhteen, miten kyseistä mekanismia on sovellettu käytännössä, toimitetuissa tiedoissa ei kuitenkaan määritetä, miten tukikelpoiset pääomakustannukset on laskettu. Norjan viranomaiset eivät ole kyenneet toimittamaan asiasta yksityiskohtaisia tietoja ja katsovat, että erillisen kirjanpidon puuttuminen on vaikeuttanut valvontaa niiden kannalta. BKK Veilyks on vain viitannut yleisellä tasolla pääomaan, joka saattaisi tulla kyseeseen vastaavan infrastruktuurin rakentamisessa. Samoin kuin ylläpitoa ja huoltoa koskevan korvauksen yhteydessä, tämä epätarkkuus on itsessään osoitus siitä, että vuoden 1996 myyntisopimusta ei ole noudatettu.
- (208) Lisäksi olisi tarkasteltava tarkemmin NVE:n viitekoron käyttöä. Koska NVE:n viitekorko on nimelliskorko, johon sisältyy jo yleinen inflaatio, sen soveltaminen pääomakantaan, joka on määritetty jälleenhankintahintaa koskevan lähestymistavan mukaisesti, tarkoittaisi, että yleinen inflaatio korvattaisiin kahteen kertaan ⁽¹⁸³⁾. Korvausmekanismi vastaa selkeästi NVE:n sääntelyä, jonka mukaisesti NVE:n viitekorkoa sovelletaan tuottavaan käyttöön asetettujen sähköverkon omaisuuserien kirjanpitoarvoon eli niiden historialliseen arvoon, josta on vähennetty poistot ⁽¹⁸⁴⁾.

⁽¹⁸¹⁾ NVE:n tiedote nro 8/2021, päivitetty viimeksi 14 päivänä joulukuuta 2021. Tämän päätöksen antamisajankohtana tiedote oli saatavilla seuraavalla verkkosivustolla: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/6c8f4e29-3c0e-418c-a1b4-3d366df1bd71/202119109/3425693>

⁽¹⁸²⁾ Ks. edellinen alaviite.

⁽¹⁸³⁾ Edellä alaviitteessä 181 mainittu NVE:n tiedote nro 8/2021.

⁽¹⁸⁴⁾ Edellä alaviitteessä 180 mainittu NVE:n tiedote nro 3/2021.

- (209) Täältä osin valvontaviranomainen on pannut merkille kunnan ja BKK-konsernin välisen erimielisyyden. Kuten 3.5 kohdassa todetaan, vaikuttaa siltä, että siinä missä kunta on kannattanut pääomapohjan määrittämistä kirjanpitoarvon mukaisesti, BKK-konserni on puoltanut omaisuuserien jälleenhankintahinnan käyttämistä. Lisäksi vaikuttaa siltä, että tämä erimielisyys on jatkunut koko asianomaisen ajanjakson ja että pääomapohja on saatettu sen seurauksena määrittää tavalla, joka ei ole yhdenmukainen vuoden 1996 myyntisopimukseen sisältyvässä korvausmekanismeissa vahvistetun kohtuullista tuottoa koskevan sääntelyn kanssa.
- (210) Johdanto-osan 69 kappaleessa esitetyt KOSTRA-tietokannasta peräisin olevat luvut osoittavat, että vuosien 2015–2019 aikana Bergenin kunnan katuvaloihin liittyvät kustannukset olivat koko ajan suurimmat kymmenestä mukana olevasta suuresta kunnasta. Vaikka luvut eivät ole riittävän tarkkoja, jotta voitaisiin päätellä, missä määrin liialliset korvaukset koskevat ylläpitoa ja huoltoa (toimenpide a) tai pääomakustannuksia (toimenpide c), ne viittaavat siihen, että BKK-konsernille on maksettu kohtuullista tuottotasoa suurempia korvauksia.
- (211) Kaikkien toimitettujen tietojen perusteella vaikuttaa näin ollen siltä, että korvaus on todennäköisesti ylittänyt vuoden 1996 myyntisopimuksessa sallitun kohtuullisen tuottotason. Ylläpitoa ja huoltoa (toimenpide a) koskevan korvauksen tavoin tämä viittaa siihen, että kunta ei ole toteuttanut tarvittavia toimia sen varmistamiseksi, että korvausmekanismeja noudatetaan. Näin ollen kunta ei ole toiminut yksityisen ostajan tavoin.

5.4.6.4 Päätelmä

- (212) Edellä esitetyn arvioinnin perusteella valvontaviranomainen päätelee, että BKK-konsernille on maksettu liiallisia korvauksia Bergenin kunnallisten teiden varsilla oleviin katuvaloihin liittyvistä pääomakustannuksista.
- (213) Vaikka toimitetuista tiedoista käy ilmi, että etua on myönnetty, valvontaviranomainen ei tietojen perusteella pysty määrittämään edun määrää. Tämä näkyy jäljempänä 10 kohdassa esitetyssä perintämääräyksessä.

5.5 VALIKOIVUUS

- (214) Jotta toimenpiteet olisivat ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, niiden on oltava valikoivia suosimalla ”jotakin yritystä tai tuotannonalaa”.
- (215) Toimenpiteet koskevat BKK-konsernin yrityksiä. Näin ollen ne ovat luonteeltaan valikoivia.

5.6 VAIKUTUS KAUPPAAN JA KILPAILUUN

5.6.1 Oikeudellinen arviointi

- (216) Julkinen tuki yrityksille on ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan mukaista valtiontukea ainoastaan, jos tuki ”vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa”, ja ainoastaan ”siltä osin kuin se vaikuttaa ETA-valtioiden väliseen kauppaan”. Jotta nämä kriteerit täytyisivät, ei tarvitse osoittaa, että kilpailu tosiasiaa vääristyy ja että tuki vaikuttaa todellisuudessa ETA-valtioiden väliseen kauppaan. Riittää, että tutkitaan, onko tuki omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristämään kilpailua ⁽¹⁸⁵⁾.
- (217) Kilpailun vääristymistä koskevan ehdon osalta valtiontuen käsitettä koskevissa suuntaviivoissa todetaan, että tällainen vääristyminen voidaan sulkea pois vain, jos tietyt kumulatiiviset edellytykset täyttyvät. Nämä edellytykset ovat seuraavat: a) tiettyä palvelua koskee lakisääteinen monopoli, joka on perustettu ETA:n lainsäädännön mukaisesti, b) lakisääteinen monopoli sulkee sekä kilpailun markkinoilla että pääsyn markkinoille, c) palvelu ei kilpaile muiden palvelujen kanssa, ja d) jos palveluntarjoaja toimii toisilla markkinoilla, jotka ovat avoinna kilpailulle, ristiintukeminen voidaan sulkea pois ⁽¹⁸⁶⁾.

⁽¹⁸⁵⁾ Unionin tuomioistuimen tuomio 29.7.2019, Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) v. Azienda Napoletana Mobilità SpA, C-659/17, ECLI:EU:C:2019:633, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

⁽¹⁸⁶⁾ Alaviiteessä 79 mainittujen valtiontuen käsitettä koskevien suuntaviivojen 188 kohta.

- (218) Unionin tuomioistuim on hiljattain annettussa oikeuskäytännössä viitannut vastaavaan kohtaan Euroopan komission tiedonannossa valtiontuen käsitteestä ⁽¹⁸⁷⁾. Edellytyksen b osalta tuomioistuin korosti, ettei riitä, että palvelua koskee sääntöjenmukaisesti perustettu lakisääteinen monopoli. Lakisääteisen monopolin on myös suljettava kaikki mahdollinen kilpailu pois markkinoilta niin että palveluntarjoajasta tulee palvelun ainoa tarjoaja ⁽¹⁸⁸⁾.
- (219) Kauppaan kohdistuvaa vaikutusta koskevan ehdon osalta tällaisesta vaikutuksesta on kyse, kun tuki vahvistaa yrityksen asemaa ETA-valtioiden välisessä kaupassa. Tuensaajan ei välttämättä tarvitse kuitenkaan osallistua tällaiseen kauppaan. Kun ETA-valtio myöntää tuen yritykselle, kyseisen valtion sisäinen liiketoiminta voi tämän johdosta pysyä ennallaan tai lisääntyä sillä seurauksella, että muihin ETA-valtioihin sijoittautuneiden yritysten mahdollisuudet päästä kyseisille markkinoille vähentyvät tämän johdosta. Näin ollen palvelujen paikallinen tai alueellinen luonne ei riitä sulkemaan pois sitä, että tuki on omiaan vaikuttamaan ETA-valtioiden väliseen kauppaan ⁽¹⁸⁹⁾.

5.6.2 Oikeudellisen arvioinnin soveltaminen käsiteltävään asiaan

- (220) Norjan viranomaiset ja BKK Veilyls eivät ole esittäneet, että toiminnot, joista on maksettu korvaus, on toteutettu sääntöjenmukaisesti perustetun laillisen monopolin puitteissa. Näin ollen kilpailun vääristymistä ei voida sulkea pois edellä johdanto-osan 217 kappaleessa kuvattujen valtiontuen käsitettä koskeviin suuntaviivoihin sisältyvien kumulatiivisten edellytysten perusteella.
- (221) Korvattuihin toimintoihin sisältyvät lisäksi katuvalojen ylläpito ja huolto. Kun kunta järjesti kilpailun tällaisista palveluista, se sai tarjouksia useilta eri yrityksiltä. KOFAssa on myös ollut käsiteltävänä useita asioita, jotka koskevat tähän aiheeseen liittyviä sopimuksia, joista järjestettiin tai olisi pitänyt järjestää TED-tietokannassa ilmoitettavia ETA:n laajuisia tarjouskilpailuja ⁽¹⁹⁰⁾. Näin ollen valvontaviranomainen katsoo, että Norjassa on vakiintuneet markkinat katuvalojen ylläpitoon ja huoltoon liittyville palveluille. Lisäksi näille markkinoille sisältyy sopimuksia, jotka voivat herättää mielenkiintoa ETA:n laajuisesti.
- (222) Kuten johdanto-osan 54 kappaleessa todetaan, BKK-konsernin yritykset toimivat aktiivisesti erällä muilla markkinoilla. Tästä huolimatta Norjan viranomaiset eivät kykene sulkemaan pois sitä, ettei muuta taloudellista toimintaa ole ristiintuettu.
- (223) Edellä esitetyn perusteella valvontaviranomainen on vakuuttunut siitä, että BKK-konsernille aiheutunut etu on omiaan vääristämään kilpailua mahdollistamalla sen, että konserni säilyttää markkinaläsnäolonsa tai vahvistaa sitä.
- (224) Kun otetaan huomioon, että Norjan paikallisviranomaiset kilpailuttavat säännöllisesti katuvalojen ylläpitoon ja huoltoon liittyviä sopimuksia ETA:n laajuisilla tarjouskilpailuilla, on lisäksi realistista, että muihin ETA-valtioihin sijoittautuneet yritykset voisivat harkita markkinaläsnäolonsa lisäämistä Norjassa tällaisten toimintojen osalta. BKK-konsernille aiheutunut etu saattaa kuitenkin mahdollistaa sen, että BKK-konserni säilyttää toimintonsa tai laajentaa niitä näiden kilpailijoiden kustannuksella. Mikäli ristiintukemista on tapahtunut, sama koskee todennäköisesti taloudellista toimintaa muilla kilpailulle avoimilla markkinoilla.
- (225) Tämän perusteella valvontaviranomainen katsoo, että liiallinen korvaus saattaa myös vaikuttaa kauppaan.

⁽¹⁸⁷⁾ Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuen käsitteestä (EUVL C 262, 19.7.2016, s. 1).

⁽¹⁸⁸⁾ Unionin tuomioistuimen tuomio 19.12.2019, Arriva Italia Srl ym. v. Ministero delle Infrastrutture e dei Trasporti, C-385/18, ECLI:EU:C:2019:1121, 57 ja 58 kohta.

⁽¹⁸⁹⁾ Alaviitteessä 185 mainittu tuomio asiassa INPS, 30–31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

⁽¹⁹⁰⁾ Alaviitteessä 148 mainitut asiat 2021/1439, 2021/367 ja 2015/71.

5.6.3 Pöytäkirja

- (226) Edellä esitettyjen huomioiden perusteella valvontaviranomainen päättää, että liiallinen korvaus on omiaan vääristämään kilpailua ja vaikuttamaan kauppaan.

5.7 PÖYTÄKIRJA VALTIONTUEN OLEMASSAOLOSTA

- (227) Edellä esitettyjen huomioiden seurauksena valvontaviranomainen päättää, että liialliset korvaukset ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a) ja pääomakustannuksista (toimenpide b) ovat ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

6. YKSITTÄINEN TUKI TAI TUKIJÄRJESTELMÄ

- (228) Pöytäkirjassa 3 olevan II osan 1 artiklan d alakohdan mukaan 'tukiohjelmalla' tarkoitetaan säädöstä tai päätöstä, jonka perusteella yksittäisiä tukia voidaan myöntää yrityksille, jotka määritellään säädöksessä tai päätöksessä yleisesti ja käsitteellisesti ilman, että edellytetään muita täytäntöönpanotoimenpiteitä, sekä säädöstä tai päätöstä, jonka perusteella erityiseen hankkeeseen liittymätöntä tukea voidaan myöntää yhdelle tai useammalle yritykselle toistaiseksi ja/tai rajoittamaton määrä. Käsitteellä 'yksittäinen tuki' tarkoitetaan saman artiklan e alakohdan mukaan tukia, joita ei ole myönnetty tukiohjelman osana, sekä niitä tukiohjelman osana myönnettyjä tukia, joista on ilmoitettava.
- (229) Kuten 5.4.4.1 ja 5.4.6 kohdassa todetaan, BKK-konsernin määräysvallassa olevan infrastruktuurin osalta myönnetty tuki koostuu määristä, jotka ylittävät vuoden 1996 myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdassa vahvistetun mekanismin mukaisen korvauksen. Norjan viranomaiset ja BKK Veilyks ei ole määrittäneet mitään aiemmin voimassa ollutta säädöstä, joka olisi sallinut tällaisen liiallisen korvauksen.
- (230) Vastaavasti kunnan omistaman infrastruktuurin ylläpitoa ja huoltoa koskevan 5.4.4.2 kohdassa kuvaillun tuen osalta Norjan viranomaiset ja BKK Veilyks ei ole väittäneet, että tämä korvaus olisi myönnetty pöytäkirjassa 3 olevan II osan 1 artiklan d alakohdassa tarkoitettua säädöksen perusteella. Myöskään muodollisen tutkintamenettelyn aikana toimitetut tiedot eivät sisällä viitteitä siitä, että tuki oli myönnetty tällaisen säädöksen perusteella.
- (231) Tämän perusteella valvontaviranomainen päättää, että kyseessä on pöytäkirjassa 3 olevan II osan 1 artiklan e alakohdassa tarkoitettu yksittäinen tuki.

7. MENETTELYVAATIMUKSET

- (232) Pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdan mukaan EFTAn valvontaviranomaiselle on ilmoitettava tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta riittävän ajoissa, jotta se voi esittää huomautuksensa. Valtio, jota asia koskee, ei saa toteuttaa ehdottamia toimenpiteitä, ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös.
- (233) Valvontaviranomaiselle ilmoitettiin jo myönnetystä tuesta ensimmäisen kerran kantelun ansiosta. Tuki on näin ollen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 1 artiklan f alakohdassa tarkoitettua sääntöjenvastaista tukea.

8. SOVELTUVUUS SISÄMARKKINOILLE

- (234) ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdasta seuraa, että jollei toisin määrätä, valtiontukitoimenpiteet eivät sovellu ETA-sopimuksen toimintaan. Norjan viranomaiset eivät ole esittäneet mitään perusteluja sille, että kyseiset toimenpiteet olisivat sisämarkkinoille soveltuvaa tukea.
- (235) ETA-sopimuksen 61 artiklan 2 kohtaan perustuvaa poikkeusta ei voida soveltaa, koska tuki ei edistä mitään kyseisessä määräyksessä tarkoitettua tavoitetta. Samasta syystä ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan a ja b alakohtaa ei sovelleta käsiteltävään asiaan.

- (236) ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan osalta valvontaviranomainen toteaa, että tukitoimenpiteisiin liittyvä liiallinen korvaus, joka ylittää korvaustason, joka tarvitaan kyseisen taloudellisen toiminnan aikaansaamiseksi. Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että tukea, joka parantaa tuensaajan taloudellista tilannetta ilman, että tuki on tarpeen 61 artiklan 3 kohdassa määrättyjen tavoitteiden saavuttamiseksi, ei voida pitää yhteensopivana ETA-sopimuksen kanssa⁽¹⁹¹⁾. Koska liiallinen korvaus ei ollut tarpeen kyseisen taloudellisen toiminnan aikaansaamiseksi, se ei näin ollen ole yhteensopiva ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan kanssa.
- (237) ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohtaan perustuvan poikkeuksen osalta valvontaviranomainen toteaa, että kuten 5.4.2.2 kohdassa määritettiin, BKK-konsernin yrityksillä ei ole ollut eikä ole kyseessä olevien toimenpiteiden osalta julkisen palvelun veloitetta. Koska korvausta ei myönnetty yritykselle, jonka tehtäväksi on annettu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu, 59 artiklan 2 kohtaan perustuvaa poikkeusta ei sovelleta.
- (238) Näiden huomioiden perusteella valvontaviranomainen katsoo, että ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a) ja pääomakustannuksista (toimenpide c) maksettujen liiallisten korvausten ei voida katsoa soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan.

9. PÄÄTELMÄ

- (239) Edellä esitetyistä syistä valvontaviranomainen päätelee, että ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a) ja pääomakustannuksista (toimenpide c) BKK-konsernin yrityksille maksetut liialliset korvaukset, jotka koskevat kunnan kunnallisten teiden varsilla olevia katuvaloja, ovat sääntöjenvastaista valtiontukea, joka ei sovellu ETA-sopimuksen toimintaan.
- (240) Liiallinen korvaus ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a) koskee ensinnäkin BKK-konsernin määräysvallassa olevaa katuvaloinfrastruktuuria⁽¹⁹²⁾. Kyseisen infrastruktuurin osalta liiallinen korvaus koskee niitä osia, jotka ylittävät kustannukset, jotka oikeuttavat vuoden 1996 myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdassa tarkoitetun mekanismin mukaiseen korvaukseen.
- (241) Toiseksi liiallinen korvaus ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a) koskee kunnan omistaman katuvaloinfrastruktuurin osalta suoritettuja palveluja. Näiden palvelujen osalta liiallisella korvauksella tarkoitetaan niitä määriä, jotka ylittävät markkinahinnan, joka olisi voitu saada avoimilla markkinoilla.
- (242) Ylläpidon ja huollon (toimenpide a) osalta sääntöjenvastaista ja sisämarkkinoille soveltumatonta liiallista korvausta koskeva päätelmä rajoittuu ajanjaksoon, joka alkaa 1 päivästä tammikuuta 2016. BKK-konsernin määräysvallassa olevan katuvaloinfrastruktuurin osalta liiallisia korvauksia maksetaan edelleen. Kunnan omistaman katuvaloinfrastruktuurin osalta liiallisten korvausten kohteena ovat 1 päivään huhtikuuta 2020 saakka suoritettut toiminnot.
- (243) Pääomakustannusten korvaamisen (toimenpide c) osalta sääntöjenvastaista ja sisämarkkinoille soveltumatonta valtiontukea on korvaus, joka ylittää vuoden 1996 myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla mekanismilla sallitun kohtuullisen tuottotason. Koska tämä päätelmä ei rajoitu ajanjaksoon, joka alkaa 1 päivästä tammikuuta 2016, se kattaa kaikki liialliset korvaukset, jotka on myönnetty kymmenen vuoden vanhentumisajan aikana⁽¹⁹³⁾. Vanhentumisaika keskeytyi, kun valvontaviranomainen toimitti kantelun Norjan viranomaisille ja kehotti niitä esittämään sitä koskevia huomautuksia 1 päivänä kesäkuuta 2017 päivätyllä kirjeellä⁽¹⁹⁴⁾.

⁽¹⁹¹⁾ Ks. tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 15.4.2008, Nuova Agricast Srl v. Ministero delle Attività Produttive, C-390/06, ECLI:EU:C:2008:224, 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

⁽¹⁹²⁾ Toimitettujen tietojen perusteella valvontaviranomainen katsoo, että nämä katuvalot ovat tällä hetkellä Veilys AS:n omistuksessa.

⁽¹⁹³⁾ Pöytäkirjassa 3 olevan II osan 15 artikla. Ks. myös yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 6.10.2005, Scott SA v. komissio, C-276/03, ECLI:EU:C:2005:590.

⁽¹⁹⁴⁾ Asiakirja nro 858239.

10. TAKAISINPERINTÄ

- (244) EFTAn tuomioistuin on katsonut, että velvollisuudella poistaa sisämarkkinoille soveltumaton tuki pyritään palauttamaan aikaisempi tilanne ⁽¹⁹⁵⁾. Tämä tavoite saavutetaan, kun tuensaaja maksaa takaisin sääntöjenvastaisina ja sisämarkkinoille soveltumattomina tukina myönnettyt määrät ja menettää siten kilpailijoihin verrattuna saamansa edun ⁽¹⁹⁶⁾. Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa myös, että valvontaviranomaisen ei tarvitse vahvistaa palautettavan tuen tarkkaa määrää määrätessään ETA-sopimuksen toimintaan soveltumattomaksi todetun tuen palauttamisesta ⁽¹⁹⁷⁾.
- (245) Pöytäkirjassa 3 oleva II osa sisältää yksityiskohtaisia sääntöjä takaisinperinnästä. Oikeuskäytännön mukaisesti kyseisen osan 14 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että valvontaviranomainen määrää sääntöjenvastaisen ja sisämarkkinoille soveltumattoman tuen perittäväksi takaisin, jollei se olisi lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista. Siinä säädetään lisäksi, että asianomaisen valtion on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet, jotta sisämarkkinoille soveltumattomaksi todettu ja sääntöjenvastainen tuki peritään takaisin tuensaajalta.
- (246) Pöytäkirjassa 3 olevan II osan 14 artiklan 2 kohdan mukaisesti takaisinperittävään tukeen sisällytetään korot, jotka lasketaan siitä alkaen, kun tuki asetettiin tuensaajan käyttöön, siihen asti, kun tuki on peritty takaisin. Kuten kyseisen osan 14 artiklan 3 kohdassa määrätään, tuki on perittävä takaisin viipymättä ja kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti. Näiden kansallisten menettelyjen on mahdollistettava takaisinperintäpäätöksen välitön ja tehokas täytäntöönpano.
- (247) Muita takaisinperintää koskevia täytäntöönpanomääräyksiä sisältyy 14 päivänä heinäkuuta 2004 tehtyyn päätökseen N:o 195/04/KOL ⁽¹⁹⁸⁾. Valvontaviranomainen on myös antanut ohjeita ⁽¹⁹⁹⁾ sääntöjenvastaisen ja yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinperinnästä.
- (248) Edellä esitetyn arvioinnin perusteella valvontaviranomainen on hyväksynyt tämän päätöksen ja edellä esitettyjen sääntöjenvastaisen ja sisämarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperintää koskevien määräysten mukaisesti,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a) ja pääomakustannuksista (toimenpide c) BKK-konsernin yrityksille maksetut liialliset korvaukset, jotka koskevat kunnassa sijaitsevien kunnallisten teiden varsilla olevia katuvaloja, ovat sääntöjenvastaista valtiontukea, joka ei sovellu ETA-sopimuksen toimintaan.

⁽¹⁹⁵⁾ Alaviitteessä 128 mainittu tuomio asiassa Liechtensteinin ruhtinaskunta ja muut, 142 kohta; EFTAn tuomioistuimen 8 päivänä lokakuuta 2012 yhdistetyissä asioissa E-10/11 ja E-11/11, *Hurtigruten ASA v. EFTAn valvontaviranomainen*, antama tuomio, EFTAn oikeustapauskokoelma 2012, s. 758, 286 kohta.

⁽¹⁹⁶⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.6.1999, *Belgia v. komissio*, C-75/97, ECLI:EU:C:1999:311, 64 ja 65 kohta; yhdistetyt asiat E-5/04, E-6/04 ja E-7/04, *Fesil ja Finnford, PIL ym. ja Norja v. EFTAn valvontaviranomainen*, EFTAn oikeustapauskokoelma 2005, s. 121, 178 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 7.3.2002, *Italia v. komissio*, C-310/99, ECLI:EU:C:2002:143, 98 kohta.

⁽¹⁹⁷⁾ Ks. jäljempänä alaviitteessä 199 mainitut sääntöjenvastaisen ja yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperintää koskevat ohjeet, 36 kohta, ja viittaukset yhteisöjen tuomioistuimen tuomioon 12.10.2000, *Espanja v. komissio*, C-480/98, ECLI:EU:C:2000:559, 25 kohta, ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomioon 2.2.1988, *Kwekerij Gebroeders van der Kooy BV ym. v. komissio*, yhdistetyt asiat C-67/85, C-68/85 ja C-70/85, ECLI:EU:C:1988:38. Ks. myös unionin tuomioistuimen tuomio 13.2.2014, *Mediaset SpA v. Ministero dello Sviluppo economico*, C-69/13, ECLI:EU:C:2014:71, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

⁽¹⁹⁸⁾ EFTAn valvontaviranomaisen päätös N:o 195/04/KOL, tehty 14 päivänä heinäkuuta 2004, valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta tehdyn EFTA-valtioiden sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 27 artiklassa tarkoitetuista täytäntöönpanosäännöksistä (EUVL L 139, 25.5.2006, s. 37, ja ETA-täydennysosa N:o 26/2006, 25.5.2006, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna EFTAn valvontaviranomaisen päätöksellä N:o 789/08/KOL, tehty 17 päivänä joulukuuta 2008, valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta tehdyn EFTA-valtioiden sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 27 artiklassa tarkoitetuista täytäntöönpanosäännöksistä tehdyn kollegion päätöksen N:o 195/04/KOL muuttamisesta valtiontuen vakioilmoituslomakkeen osalta (EUVL L 340, 22.12.2010, s. 1, ja ETA-täydennysosa N:o 72/2010, 22.12.2010, s. 1).

⁽¹⁹⁹⁾ EFTAn valvontaviranomaisen päätös N:o 788/08/KOL, tehty 17 päivänä joulukuuta 2008, valtiontukea koskevien menettelysääntöjen ja aineellisten sääntöjen muuttamisesta 67. kerran muuttamalla viite- ja diskonttokorkoja ja takauksina myönnettyjä valtiontukia koskevia lukuja sekä lisäämällä sääntöjenvastaisen ja yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperintää, elokuville ja muille audiovisuaalisille teoksille myönnettävää valtiontukea ja rautatieyrityksille myönnettävää valtiontukea koskevat uudet luvut (EUVL L 105, 21.4.2011, s. 32–78, ja ETA-täydennysosa N:o 23/2011, 21.4.2011, s. 1). Ohjeet vastaavat komission tiedonantoa ”Sääntöjenvastaisen ja yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperintää edellyttävien komission päätösten tehokas täytäntöönpano jäsenvaltioissa” (EUVL C 272, 15.11.2007, s. 4).

2 artikla

Liiallinen korvaus ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a) koskee ensinnäkin BKK-konsernin määräysvallassa olevaa katuvaloinfrastruktuuria. Kyseisen infrastruktuurin osalta liiallinen korvaus koskee niitä osia, jotka ylittävät kustannukset, jotka oikeuttavat vuoden 1996 myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdassa tarkoitetun mekanismin mukaiseen korvaukseen.

Toiseksi liiallinen korvaus ylläpidosta ja huollosta (toimenpide a) koskee kunnan omistaman katuvaloinfrastruktuurin osalta suoritettuja palveluja. Näiden palvelujen osalta liiallisella korvauksella tarkoitetaan niitä määriä, jotka ylittävät markkinahinnan, joka olisi voitu saada avoimilla markkinoilla.

3 artikla

Liiallinen korvaus pääomakustannuksista (toimenpide c) koostuu korvauksesta, joka ylittää vuoden 1996 myyntisopimuksen 7 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla mekanismilla sallitun kohtuullisen tuottotason.

4 artikla

Ylläpidon ja huollon (toimenpide a) osalta päätelmä sääntöjenvastaisesta ja sisämarkkinoille soveltumattomasta liiallisesta korvauksesta rajoittuu ajanjaksoon, joka alkaa 1 päivästä tammikuuta 2016. BKK-konsernin määräysvallassa olevan katuvaloinfrastruktuurin osalta näitä liiallisia korvauksia maksetaan edelleen. Kunnan omistaman katuvaloinfrastruktuurin osalta liialliset korvaukset koskevat 1 päivään huhtikuuta 2020 saakka suoritettuja toimintoja.

5 artikla

Pääomakustannusten korvaamisen (toimenpide c) osalta sääntöjenvastaiseksi ja sisämarkkinoille soveltumattomaksi todettu tuki kattaa kaikki liialliset korvaukset, jotka on myönnetty pöytäkirjassa 3 olevan II osan 15 artiklassa tarkoitetun kymmenen vuoden vanhentumisajan aikana. Tämä vanhentumisaika keskeytyi, kun valvontaviranomainen toimitti kantelun Norjan viranomaisille ja kehotti niitä esittämään sitä koskevia huomautuksia 1 päivänä kesäkuuta 2017 päivätyllä kirjeellä.

6 artikla

Norjan viranomaisten on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet 1, 2, 3, 4 ja 5 artiklassa tarkoitetun sääntöjenvastaisen ja sisämarkkinoille soveltumattoman tuen perimiseksi takaisin.

Takaisinperittävään tukeen sisällytetään korko ja koronkorot, jotka lasketaan siitä alkaen, kun tuki asetettiin tuensaajan käyttöön, siihen asti, kun tuki on peritty takaisin. Korko on laskettava EFTAn valvontaviranomaisen päätöksen 195/04/KOL, sellaisena kuin se on muutettuna, 9 artiklan mukaisesti.

7 artikla

Tuki on perittävä takaisin viipymättä Norjan kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti, jos niissä mahdollistetaan päätöksen välitön ja tehokas täytäntöönpano.

Norjan viranomaisten on taattava, että tuen takaisinperintä pannaan täytäntöön neljän kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksi antamisesta.

8 artikla

Norjan viranomaisten on kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksi antamisesta toimitettava valvontaviranomaiselle seuraavat tiedot:

1. takaisinperittävä kokonaismäärä (tuki ja siitä perittävä korko);

2. ajankohdat, joihin takaisinperittävät summat asetettiin BKK-konsernin asianomaisten yritysten käyttöön;
3. selonteko edistymisestä ja toimenpiteistä, jotka on toteutettu tämän päätöksen noudattamiseksi.

9 artikla

Jos Norjan viranomaisilla on vakavia vaikeuksia, jotka estävät niitä noudattamasta jompaakumpaa 7 ja 8 artiklassa tarkoitetuista määräajoista, niiden on ilmoitettava näistä vaikeuksista valvontaviranomaiselle. Edellyttäen, että Norjan viranomaiset ovat esittäneet asianmukaisen perustelun, valvontaviranomainen voi pidentää määräaikoja vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti.

10 artikla

Tämä päätös on osoitettu Norjan kuningaskunnalle.

EFTAn valvontaviranomaisen puolesta

Arne RØKSUND
Puheenjohtaja
Asiasta vastaava kollegion jäsen

Árni Páll ÁRNASON
Kollegion jäsen

Stefan BARRIGA
Kollegion jäsen

Melpo-Menie JOSÉPHIDÈS
Allekirjoittaja oikeus-
ja hallintoasioista vastaavana johtajana
